

EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 14.9.2022.
COM(2022) 473 final

2022/0289 (NLE)

Priekšlikums

PADOMES REGULA

par ārkārtas intervenci augsto enerģijas cenu jautājuma risināšanai

PASKAIDROJUMA RAKSTS

1. PRIEKŠLIKUMA KONTEKSTS

Pēc Krievijas iebrukuma Ukrainā gāzes un elektroenerģijas cenas 2022. gadā ir sasniegušas rekordaugstu līmeni. Pagājušā gada laikā elektroenerģijas cenas Eiropā ir strauji pieaugušas līdz līmenim, kas ir daudz augstāks nekā pēdējās desmitgadēs. Šī dinamika ir cieši saistīta ar augsto gāzes cenu, kas palielina tās elektroenerģijas cenu, kura saražota ar gāzi darbināmās elektrostacijās, kas bieži vien vajadzīgs, lai apmierinātu pieprasījumu. Cenas sāka strauji augt pagājušajā vasarā, kad pasaules ekonomika pēc Covid-19 ierobežojumu atvieglošanas sāka atgūties. Pēc tam šo situāciju saasināja Krievijas iebrukums Ukrainā.

Paredzams, ka enerģijas cenas saglabāsies augstas tirgus nenoteiktības dēļ, jo ir bijuši vairāki gāzes piegādes traucējumi, ko var izskaidrot tikai ar Krievijas apzinātu mēģinājumu izmantot enerģiju kā politisku ieroci. Turpmāki Krievijas gāzes piegāžu traucējumi uz ES turpmākajās nedēļās vai mēnešos var vēl vairāk paaugstināt gāzes cenas, kas savukārt ietekmēs elektroenerģijas cenas, inflācijas līmeni un tās ietekmi uz iedzīvotājiem, kā arī vispārējo ES finanšu un makroekonomisko stabilitāti.

Komisija ļoti labi apzinās to, kā neskaidrības saistībā ar gāzes piegādi ietekmē elektroenerģijas tirgu. Dalībvalstis visā Eiropā ir piedzīvojušas elektroenerģijas cenu kāpumu saistībā ar gāzes cenu pieaugumu, kā rezultātā tieši gāze, nevis ogles, ir kļuvusi par robežcenu noteicošo kurināmo. Vienlaikus elektroenerģijas ražošanas pieejamība ES pēdējos mēnešos ir bijusi zemāka par parasto līmeni, jo ir notikuši plašāki elektrostaciju tehniskās apkopes darbi, samazinājusies hidroenerģijas ražošanas jauda un slēgtas dažas vecākas elektrostacijas.

Turklāt šīs vasaras rekordaugstās temperatūras ir palielinājušas enerģijas pieprasījumu dzesēšanai un palielinājuši spiedienu uz elektroenerģijas ražošanu. Tādējādi ekstremālie laikapstākļi ir veicinājuši enerģijas trūkumu un augstas enerģijas cenas, radot slogu patērētājiem un rūpniecībai un kavējot ekonomikas atveseļošanos. Papildu piegādes spiediens uz enerģijas un pārtikas preču cenām veicina globālo inflācijas spiedienu, vājinot mājtsaimniecību un visas tautsaimniecības pirktspēju.

Krasais elektroenerģijas cenu pieaugums rada spiedienu uz mājtsaimniecībām, mazajiem un vidējiem uzņēmumiem un rūpniecību un rada plašāka sociālā un ekonomiskā kaitējuma risku. Visgrūtākajā situācijā ir mazaizsargātie lietotāji un enerģētiskās nabadzības skartie, kā tas jau bija pagājušajā ziemā, taču augstās cenas arvien vairāk ietekmē arī mājtsaimniecības un uzņēmumus ar vidējiem ienākumiem. Pastāv risks, ka viņi nespēs samaksāt savus enerģijas

rēķinus, un viņiem jāizšķiras – maksāt par enerģiju vai citām būtiskām precēm, turklāt uzņēmumu gadījumā tiek apdraudēta to finansiālā dzīvotspēja un investīciju plāni.

Šis ekonomiskais konteksts prasa ātru un koordinētu ES mēroga reakciju, lai mazinātu grūtības, ko augstās cenas rada patērētājiem un ne tikai enerģētiski nabadzīgajiem un mazaizsargātajiem, bet arī mājsaimniecībām un uzņēmumiem ar vidējiem ienākumiem. Šā gada jūlijā elektroenerģijas mazumtirdzniecības cenas salīdzinājumā ar 2021. gada jūliju bija gandrīz uz pusi augstākas, un paredzams, ka šis ārkārtējais pieaugums turpināsies pirms nākamās apkures sezonas, pakāpeniski ieviešot korekcijas vairuma patērētāju līgumos. ES reakcija ir jākoordinē rūpīgi un holistiski. Elektroenerģijai jāturpina efektīvi plūst pa Eiropu, lai dalībvalstis elektroenerģijas pārpalikumu varētu eksportēt tiem, kam tā visvairāk vajadzīga. Nedrīkst ignorēt iekšējā enerģijas tirgus nozīmi saistībā ar pašreizējās enerģētikas krīzes ietekmes mazināšanu. ACER novērtējums par ES elektroenerģijas vairumtirdzniecības tirgus modeli¹ parādīja, ka pārrobežu tirdzniecība 2021. gadā patērētājiem sniedza priekšrocības 34 miljardu EUR apmērā, vienlaikus palīdzot izlīdzināt cenu svārstīgumu, un ka tā uzlabo katras dalībvalsts piegādes drošību un noturību pret cenu satricinājumiem.

Tādējādi Savienība saskaras ar ārkārtas situāciju. Pašreizējās bezprecedenta problēmas liek ieviest piemērotus, samērīgus un pagaidu pasākumus, kas jāveic solidaritātes garā, lai risinātu nopietnās grūtības, kas rodas enerģētikas jomā, un, kopīgi rīkojoties, pārvarētu enerģētikas krīzi.

Tāpēc Komisija ierosina nekavējoties ieviest integrētu un savstarpēji saistītu pasākumu kopumu. Šo pasākumu mērķis cita starpā ir mazināt augsto elektroenerģijas cenu ietekmi un aizsargāt patērētājus, vienlaikus saglabājot iekšējā tirgus sniegtās priekšrocības un vienlīdzīgus konkurences apstākļus. Šie pasākumi palīdz sasniegt minētos mērķus, pievēršoties dažādiem pašreizējās situācijas aspektiem, tādējādi papildinot un pastiprinot to ietekmi, un nodrošinot vienotu un koordinētu ES reakciju uz krīzi. Vienlaikus tie ir pilnībā saderīgi ar 2022. gada 8. marta paziņojumu “*REPowerEU*: vienota Eiropas rīcība cenas ziņā pieejamākai, drošākai un ilgtspējīgākai enerģijai” un Komisijas 2022. gada 18. maija plānu *REPowerEU*, kura mērķis ir pēc iespējas drīzāk un vēlākais līdz 2027. gadam izbeigt Savienības atkarību no Krievijas fosilā kurināmā.

¹

https://acer.europa.eu/Official_documents/Acts_of_the_Agency/Publication/ACER's%2520Final%2520Assessment%2520of%2520the%2520EU%2520Wholesale%2520Electricity%2520Market%2520Design.pdf

Ļoti augstās enerģijas cenas, ar kurām pašlaik saskaras patērētāji, rada ārkārtīgi lielus finansiālus ieguvumus ne tikai elektroenerģijas ražotājiem ar zemākām robežizmaksām, bet arī uzņēmumiem naftas, gāzes, ogļu un rafinēšanas nozarēs. Šo ieguvumu pamatā galvenokārt ir labvēlīgi ārējā tirgus faktori, ko izraisījis Krievijas karš, nevis pašu uzņēmumu papildu centieni vai investīcijas. Šīs augstās enerģijas cenas rada grūtības ES mājtsaimniecībām un uzņēmumiem, kā arī palielina inflāciju, un nepieciešamie atbalsta pasākumi palielina publiskos izdevumus. Tāpēc ir lietderīgi samazināt pieprasījumu pēc elektroenerģijas visā ES, lai samazinātu vajadzību pēc elektroenerģijas ražošanas no gāzes, kā arī pārdalīt daļu no ieņēmumiem, ko uzņēmumi dažādās enerģētikas nozarēs guvuši šo ārkārtas apstākļu dēļ, lai mazinātu grūtības enerģijas patērētājiem un sabiedrībai kopumā. Šādu pārdali var panākt ar dažādiem instrumentiem atkarībā no nozares apstākļiem nolūkā darīt šis līdzekļus pieejamus patērētājiem vai projektiem, lai stiprinātu Savienības enerģētisko autonomiju, tostarp ar iespēju dalībvalstīm solidaritātes garā novirzīt daļu no ieguldījuma Savienības fondos vai izmantot tos, pamatojoties uz nolīgumiem starp dalībvalstīm.

Vairākas dalībvalstis jau ir pieņēmušas vai pašlaik apsver iespēju pieņemt pārdales pasākumus. Tomēr tikai valstu līmenī pieņemti pasākumi var radīt nevienlīdzīgus apstākļus uzņēmumiem, kas darbojas ES enerģijas tirgū. Lai radītu vienlīdzīgus konkurences apstākļus, Komisija ierosina divus savstarpēji papildinošus instrumentus, lai aptvertu visu enerģētikas nozari: a) pasākums, kas uz laiku vērsts uz elektroenerģijas ražotāju ieņēmumiem un samazina tos, un b) pasākums, ar kuru uz laiku nosaka solidaritātes iemaksu attiecībā uz virspeļņu fosilā kurināmā nozarē, kas ietilpst šīs regulas darbības jomā. Samazinot elektroenerģijas ražotāju ieņēmumus, regulā ierosinātā pasākuma mērķis ir atdarināt tirgus situāciju, ko ražotāji būtu varējuši sagaidīt, ja globālās piegādes ķēdes darbotos normāli, bez gāzes piegādes traucējumiem, kas bijuši kopš iebrukuma Ukrainā 2022. gada februārī. Turklāt Komisija ierosina pagaidu solidaritātes iemaksu, ko piemēro to uzņēmumu peļņai, kuri darbojas naftas, gāzes, ogļu un rafinēšanas nozarēs, un kura ir ievērojami palielinājus salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem.

Ieņēmumus no solidaritātes iemaksām dalībvalstis izmantos, lai sniegtu atbalstu mājtsaimniecībām un uzņēmumiem un mazinātu augsto enerģijas cenu ietekmi. Tām būtu arī jāizmanto ieņēmumi no šā īstermiņa pasākuma, lai finansētu pasākumus enerģijas patēriņa mazināšanai un atbalstītu nozares, tādējādi vēl vairāk stiprinot Savienības enerģētisko autonomiju ilgtermiņā.

Šie pagaidu pasākumi, ar kuriem virsienēmumus un peļņu pārdala, lai atbalstītu patērētājus, nodrošina patērētājiem ieguvumu no enerģijas ražošanas ar zemākām izmaksām. Tādējādi tie neskar un papildina Eiropas Komisijas pašreizējo darbu saistībā ar likviditāti enerģijas finanšu tirgos, ES krīzes pagaidu regulējumu valsts atbalsta pasākumiem, gāzes cenu samazināšanu, kā arī ilgtermiņa tirgus modeli, kā paziņots paziņojumā par elektroenerģijas tirgus īstermiņa intervenci un ilgtermiņa uzlabojumiem elektroenerģijas tirgus modelī, kas tika sniegts līdz ar 2022. gada 18. maija *Repower EU* plānu. Ierosinātā regula saglabā iekšējā elektroenerģijas tirgus priekšrocības attiecībā uz dispečēšanas efektivitāti un piegādes drošību, vienlaikus samazinot elektroenerģijas pieprasījumu un augsto gāzes cenu ietekmi uz patērētāju elektroenerģijas rēķiniem.

2. ELEKTROENERĢIJAS ĀRKĀRTAS SITUĀCIJU RĪKS

Elektroenerģijas pieprasījuma samazinājums

Reaģējot uz paaugstināto risku gaidāmajā ziemā un nepieciešamību samazināt kopējo elektroenerģijas pieprasījumu, saglabāt kurināmā krājumus elektroenerģijas ražošanai un solidaritātes garā veikt mērķtiecīgus pasākumus, lai samazinātu elektroenerģijas cenas visdārgākajās stundās, ierosinātajā regulā ir noteikti divi elektroenerģijas pieprasījuma samazināšanas mērķi.

Pirmais prasa dalībvalstīm ieviest pasākumus, lai samazinātu visu patērētāju kopējo elektroenerģijas patēriņu, tostarp to patērētāju, kuriem vēl nav uzstādītas viedās uzskaites sistēmas vai ierīces, kas tiem ļauj pielāgot patēriņu dienas laikā. Šiem pasākumiem vajadzētu būt pietiekami vērīenīgiem, un tie varētu ietvert, piemēram, mērķorientētas patērētāju informēšanas un komunikācijas kampaņas. Šajā sakarā varētu paredzēt Savienības mēroga mērķorientētu informācijai patērētājiem. Turklāt, lai īpaši pievērstos visdārgākajām elektroenerģijas patēriņa stundām, kad robežcenu parasti nosaka gāze, Komisija ierosina obligātu mērķi samazināt bruto elektroenerģijas patēriņu par vismaz 5 % noteiktās maksimumcenas stundās, aptverot vismaz 10 % no tām katra mēneša stundām, kurās paredzamas visaugstākās cenas. Šis obligātais mērķrādītājs nozīmētu izraudzīties vidēji 3 līdz 4 stundas katrā darb dienā, kuras parasti atbilstu maksimumslodzes stundām, tomēr var ietvert arī stundas, kurās paredzams, ka elektroenerģijas ražošana no atjaunīgajiem energoresursiem, būs maza un kad pieprasījuma apmierināšanai ir nepieciešama elektroenerģijas ražošana no marginālām iekārtām. Lai to ņemtu vērā, dalībvalstīm ir zināma rīcības brīvība, nosakot šīs stundas. Saistošais mērķrādītājs īpaši attiecas uz patērētājiem, kuri var nodrošināt elastību,

samazinot pieprasījumu vai pārvirzot pieprasījuma stundas. Dalībvalstīm vajadzētu būt iespējai brīvi izvēlēties piemērotus pasākumus, lai sasniegtu pieprasījuma samazināšanas mērķrādītājus, un tām jo īpaši būtu jāapsver ekonomiski efektīvi un tirgū balstīti pasākumi, piemēram, izsoles vai konkursa shēmas pieprasījumureakcijai vai elektroenerģijai, kas nav patērēta. Tas var ietvert esošo shēmu vai valsts stimulu paplašināšanu, lai attīstītu pieprasījumureakciju. Tas var ietvert arī finansiālus stimulus vai kompensāciju iesaistītajām tirgus pusēm gadījumos, kad to maksā par papildu elektroenerģiju, kas nav patērēta, salīdzinājumā ar paredzamo parasto patēriņu bezkonkursa laikā. Šādu pasākumu ieviešanai un īstenošanai nebūtu jāskar valsts atbalsta noteikumu piemērošana.

Pamatojoties uz novēroto elektroenerģijas ražošanu pa stundām laikposmā no 2022. gada janvāra līdz augustam, samazinājums par 5 % to 10 % stundu laikā, kurās ir visaugstākais elektroenerģijas pieprasījuma līmenis, samazinātu vidējo pieprasījumu šajās stundās līdz pirmo neizvēlēto maksimumstundu līmenim. Tādējādi tiktu izlīdzināts patēriņa profils pa stundām. Turklāt, tā kā gāze parasti ir marginālā tehnoloģija stundās ar vislielāko pieprasījumu, šis mērķorientētais 5 % samazinājums var radīt gāzes patēriņa samazinājumu, kas tiek lēsts aptuveni 1,2 mljrd. m³ apmērā četru mēnešu laikā. Tas ir aptuveni 3,8 % no gāzes patēriņa elektroenerģijas ražošanai minētajā periodā. Jaunākie pētījumi² liecina, ka ar pašreizējo pieprasījumureakcijas potenciālu varētu sasniegt obligāto mērķrādītāju, pozitīvi ietekmējot elektroenerģijas cenas un gāzes ietaupījumu apjomus.

Tirgus ieņēmumu griesti elektroenerģijas ražošanai, izmantojot inframarginālas tehnoloģijas

Otrkārt, ierosinātajā regulā ir izklāstīta pieeja virsienņēmumu atgūšanai no ražotājiem, kuriem ir zemākas robežizmaksas, piemēram, ražojot elektroenerģiju no atjaunīgajiem energoresursiem, kodolenerģijas un lignīta (“inframarginālās tehnoloģijas”), nosakot *ex post* griestus ieņēmumiem uz MWh saražotās elektroenerģijas.

Nākamās dienas tirgū elektroenerģijas cenas nosaka marginālās tehnoloģijas mainīgās izmaksas, t. i., pēdējā un visdārgākā elektrostacija, kas vajadzīga, lai apmierinātu pieprasījumu (robežcena). Ņemot vērā nozīmi, kāda elektroenerģijas cenām nākamās dienas tirgū ir elektroenerģijas cenu noteikšanai visos pārējos tirgus laikposmos, šis pasākums

² Study on the quantification of Demand Response (DR) benefits to electricity suppliers and consumers in Europe in 2030 on its way to achieve deep decarbonisation [Pētījums par pieprasījumureakcijas (PR) ieguvumu kvantitatīvo noteikšanu elektroenerģijas piegādātājiem un patērētājiem Eiropā 2030. gadā ceļā uz padziļinātu dekarbonizāciju], *Compass Lexecon*, 2021. gada janvāris; *Demand Side Flexibility potential contribution to 2023 gas reduction* [Pieprasījumpuses elastības potenciālais devums 2023. gada gāzes samazinājumā], *DNV*, 2022. gada septembris.

samazina ietekmi, kāda robežu nosakošai tehnoloģijai (parasti ogleņiem, mūsdienās bieži vien ar gāzi darbināmām elektrostacijām) ir uz ieņēmumiem, ko gūst citi ražotāji ar zemākām robežizmaksām, piemēram, lielākā daļa no tiem, kas elektroenerģiju ražo no atjaunīgajiem energoresursiem, kodolenerģijas un lignīta. Tas atspoguļo šo tehnoloģiju tirgus rezultātus, ko varētu sagaidīt, ja globālās piegādes ķēdes darbotos normāli un nebūtu pakļautas energoapgādes izmantošanai par ieroci, radot gāzes piegādes traucējumus.

Izmantojot šo Savienības mēroga pieeju, kuras pamatā ir solidaritātes princips, elektroenerģijas vairumtirgi darbotos un tajos notiktu darījumi tāpat kā pašlaik, tādējādi nodrošinot, ka vienmēr vispirms tiek izmantotas lētākās un efektīvākās elektrostacijas visā ES un ka dalībvalstis vajadzības gadījumā var paļauties uz importu. Tas saglabā stimulu, lai vajadzības gadījumā būtu pieejamas tādas tehnoloģijas kā ogļu un gāzes elektrostacijas, krātuves un pieprasījuma reakcija, nodrošinot elektroenerģijas sistēmas stabilu darbību visā 2022.–2023. gada ziemas sezonā.

Tirgus ieņēmumu griestu līmenis

Šajā regulā noteiktie ieņēmumu griesti būtu jānosaka tādā līmenī, kas aptver lielāko daļu inframarginālo ražotāju ES un neapdraud esošo elektrostaciju pieejamību un rentabilitāti un turpmākos lēmumus par investīcijām jaunā inframarginālā ražošanā.

Lai gan neregulāru un īstermiņa cenu maksimumu var uzskatīt par normālu elektroenerģijas tirgus iezīmi un tas var būt noderīgs dažiem investoriem ražošanas investīciju atgūšanai, ārkārtējais un ilgstošais cenu pieaugums kopš 2022. gada februāra ievērojami atšķiras no normālas tirgus situācijas, kad neregulāras maksimumcenas vai cenu svārstības ilgākā termiņā ir saistītas ar ekonomikas cikliem.

Tas jo īpaši attiecas uz investīciju lēmumiem par ražošanu no atjaunīgajiem energoresursiem, kuriem ir izšķiroša nozīme Savienības dekarbonizācijas mērķrādītāju sasniegšanā. Lai izvairītos no tā, ka, pieņemot lēmumus par investīcijām, tiek apdraudēts rentabilitātes novērtējums, griestus nevajadzētu noteikt zemākus par tiem, ko tirgus dalībnieki sagaida attiecībā uz elektroenerģijas cenu vidējo līmeni stundās, kurās elektroenerģijas pieprasījums bija visaugstākais pirms Krievijas iebrukuma Ukrainā. Pēdējo desmitgažu laikā sagaidāmās vidējās tirgus cenas par maksimumslodzes stundām pastāvīgi bija ievērojami zemākas par 180 EUR/MWh, neraugoties uz cenu atšķirībām Savienības reģionos. Turklāt simulācijas, kuru pamatā ir laikposmā no 2022. gada janvāra līdz augustam novērotās cenas, liecina, ka griesti, kas noteikti 180 EUR/MWh apmērā, būtu stabilizējuši vidējos ieņēmumus aptuveni

150 EUR/MWh apmērā. Šis vidējais ieņēmumu līmenis pastāvīgi ir augstāks nekā pašreizējās enerģijas ražošanas kopējās izlīdzinātās izmaksas (*LCOE*) inframarginālajām tehnoloģijām, uz kurām vērš ieņēmumu griestu piemērošanu³, kas ļauj ražotājiem, uz kuriem tas attiecas, segt savas investīcijas un darbības izmaksas. Tālab griestiem nevajadzētu negatīvi ietekmēt investīcijas jaunās inframarginālās jaudās. Tāpēc Komisija ierosina noteikt ieņēmumu griestus 180 EUR/MWh apmērā, kas ietver nepieciešamo drošības rezervi.

Šādi griesti būtu jāattiecina tikai uz tirgus ieņēmumiem, nevis jāietver kopējie ražošanas ieņēmumi (tostarp, piemēram, tie, kas izriet no atbalsta shēmām), lai izvairītos no tā, ka tiek būtiski ietekmēta projekta sākotnējā paredzamā rentabilitāte.

Lai saglabātu iekšējā elektroenerģijas tirgus darbību, ir nepieciešams noteikt vienotus griestus ieņēmumiem visā Savienībā, jo tas saglabātu uz cenām balstītu konkurenci starp elektroenerģijas ražotājiem, kuri izmanto dažādas tehnoloģijas, jo īpaši atjaunīgos energoresursus. Tā kā griesti tiks piemēroti ieņēmumiem par katru saražoto MWh, cenu veidošanās elektroenerģijas vairumtirgos netiks ietekmēta. Elektroenerģijas dispečēšana no elektrostacijām arī turpmāk būs atkarīga no to efektivitātes līmeņa, vispirms dispečējot elektroenerģiju no elektrostacijām ar zemākām robežizmaksām, un netiks ietekmēta elektroenerģijas pārrobežu tirdzniecība.

Dalībvalstīm būs jāievieš pienācīgas procedūras, lai atgūtu virsienņēmumus no ražotājiem, jo ieņēmumu griestus var piemērot brīdī, kad tiek veikti norēķini, vai, ja tas nav iespējams, pēc tam. Tas ir atkarīgs no atšķirībām elektroenerģijas vairumtirgu darbībā dažādos laikposmos un no tā, kā tie tiek organizēti dalībvalstīs.

Griestu piemērošanas joma

Tirgus ieņēmumu griesti attiektos uz visu regulā definēto inframarginālo ražotāju ieņēmumiem no elektroenerģijas pārdošanas un aptvertu visus tirgus laikposmus neatkarīgi no tā, vai elektroenerģijas tirdzniecība notiek divpusēji (ārpus biržas) vai centralizētās tirdzniecības vietās. Ja griesti būtu piemērojami tikai noteiktiem laikposmiem vai tikai biržām un citām organizētām tirdzniecības vietām, inframarginālajiem ražotājiem varētu būt stimulēti tirgot elektroenerģiju laikposmos un tirdzniecības vietās, uz kurām pasākums neattiecas. No otras puses, ierosināto ieņēmumu griestu plaša piemērošana saglabātu stimulus slēgt ilgtermiņa elektroenerģijas pirkuma līgumus, kas ir būtiski, lai patērētāji varētu nodrošināties

³ *Energy costs, taxes and the impact of government interventions on investments: final report* [Enerģijas izmaksas, nodokļi un valdības intervences ietekme uz investīcijām: galīgais ziņojums], *Trinomics*, 2020. gada oktobris

pret cenu svārstībām, un svarīgs instruments, lai stimulētu investīcijas inframarginālajās tehnoloģijās, jo īpaši atjaunīgajos energoresursos. Ņemot vērā to, ka ieņēmumu griesti neietekmē cenu veidošanos, patērētāji būtu ieinteresēti noslēgt ilgtermiņa elektroenerģijas pirkuma līgumus, kas tiem ļautu tieši gūt labumu no cenām, kuras ir zemākas par tirgū novērotajām.

Ieņēmumu griesti tiks piemēroti par MWh saražotās elektroenerģijas. Neatkarīgi no elektroenerģijas tirdzniecības līguma veida griesti būtu jāpiemēro tikai realizētajiem tirgus ieņēmumiem. Tas nepieciešams, lai nevērstos pret ražotājiem, kuri faktiski negūst labumu no pašreizējām augstajām elektroenerģijas cenām, jo ir veikuši savu ieņēmumu riska ierobežošanas darījumus, lai nodrošinātos pret svārstībām elektroenerģijas vairumtirgū pie cenas, kas ir zemāka par griestu līmeni. Tādējādi, ciktāl esošās vai turpmākās līgumsaistības, piemēram, atjaunīgo energoresursu elektroenerģijas pirkuma līgumi un cita veida elektroenerģijas pirkuma līgumi vai nākotnes riska ierobežošanas darījumi, rada tirgus ieņēmumus no elektroenerģijas ražošanas zem griestiem, uz viņiem to piemērošana neattiektos.

Attiecīgu inframarginālo tehnoloģiju definīcija

Ieņēmumu griesti ir piemērojami tirgus ieņēmumiem no tādas elektroenerģijas pārdošanas, kas ražota, izmantojot tehnoloģijas, kuru robežizmaksas ir zemākas par griestiem, piemēram, vēja, saules, ģeotermālā enerģija, kodolenerģija, biomasas, nafta un ar naftu saistīti produkti, hidroelektrostacijas bez rezervuāra u. c.

Tomēr tirgus ieņēmumu griesti nebūtu jāpiemēro tehnoloģijām, kuru ielaides degvielas izmaksas ļauj sasniegt rentabilitātes nulles līmeni virs griestiem, jo tas apdraudētu šīs darbības un galu galā piegādes drošību. Tas attiecas, piemēram, uz gāzes un ogļu elektrostacijām. Kopš iebrukuma Ukrainā dabasgāzes un akmeņogļu cenas ir strauji pieaugušas⁴, kā rezultātā ražošanas cena bez zaudējumiem pārsniedz griestus. Ja uz gāzes un ogļu elektrostacijām attiektos ieņēmumu griesti, tās nevarētu segt savas darbības izmaksas un nespētu turpināt darbību.

Saskaņā ar *REPowerEU* paziņojumā paustajiem mērķiem griestu piemērošanai nevajadzētu kavēt stimulus investīcijām elastīgās ražošanas tehnoloģijās (piemēram, pieprasījuma reakcija un visu veidu krātuves) un elektroenerģijas ražošanai no avotiem, kas tieši konkurē ar

⁴ Dabasgāzes cena palielinājās virs 200 EUR/MWh, un ogļu cena pārsniedza 300 EUR/MWh.

dabasgāzi un gāzes elektrostacijām. Līdz ar to griesti nebūtu jāpiemēro elektrostacijām, kurās izmanto biometānu.

Tas ir nepieciešams, lai saglabātu stimulus šīm tehnoloģijām un ražošanas veidiem nolūkā samazināt gāzes patēriņu, kā uzsvērts *RePowerEU* paziņojumā.

Lai saglabātu stimulus inovatīvu tehnoloģiju izstrādei, ieņēmumu griesti nebūtu jāpiemēro demonstrējumu projektiem. Praksē tas jau parasti notiek, jo atlīdzība par demonstrējumu projektiem parasti ir noteikta ārpus tirgus (piemēram, fiksēti ieņēmumi, izmantojot regulētos tarifu).

Dažās dalībvalstīs dažu ražotāju gūtajiem ieņēmumiem griesti jau ir noteikti ar valsts pasākumiem. Šie ražotāji negūst labumu no lielākiem ieņēmumiem, ko rada nesenais elektroenerģijas cenu kāpums. Tāpēc esošie ražotāji, uz kuriem attiecas šāda veida valsts pasākumi, būtu jāizslēdz no griestu piemērošanas.

Lai izvairītos no pārmērīga administratīvā sloga un nodrošinātu ierosinātā pasākuma efektīvu piemērošanu, būtu jāatļauj dalībvalstīm izslēgt no ieņēmumu griestu piemērošanas ražotājus, kas ražo elektroenerģiju iekārtās, kuru jauda ir mazāka par 20 kW.

Pārdale galalietotājiem

Viršieņēmumus, kas rodas, piemērojot ieņēmumu griestus, novirza elektroenerģijas galalietotājiem. Tas ietver visus pircējus, kas elektroenerģiju iegādājas pašu patēriņam. Izvēloties pārdales labuma guvējus, dalībvalstīm pēc iespējas būtu jāpievēršas galalietotājiem — gan privātiem, gan komerciāliem —, kurus visvairāk ietekmē augstās elektroenerģijas cenas. Viršieņēmumu sadale, kā noteikts šajā instrumentā, neskar LESD 107. un 108. panta piemērošanu.

Problēmu, ar kurām saskaras patērētāji, risināšana

Visbeidzot, šajā priekšlikumā ir ietverti svarīgi noteikumi to problēmu risināšanai, ar kurām patērētāji saskaras ļoti augsto enerģijas cenu dēļ. Pašreizējā krīze rada izaicinājumu nodrošināt pienācīgu atbalstu tādā veidā, lai mājsaimniecību patērētājiem arī turpmāk būtu piekļuve nepieciešamajai enerģijai, vienlaikus nemazinot stimulu taupīt enerģiju. Rīcības sākumpunkts ir pilnībā atzīt risku, ka mājsaimniecības, tostarp mājsaimniecības ar vidējiem ienākumiem, nonāk grūtībās, un vajadzību pēc atbalsta pasākumiem valsts līmenī.

Dalībvalstis jau ir ieviesušas plašu atbalsta pasākumu klāstu, tostarp pasākumus, kuru pamatā ir rīkkopa. Tie ietver tiešu ienākumu atbalstu, nodokļu un nodevu samazinājumus, atlaides

patērētājiem par enerģijas rēķiniem, kā arī pasākumus energoefektivitātes un atjaunīgo energoresursu ražošanas atbalstam uz vietas. Dalībvalstis ir arī iesaistījušās cenu noteikšanā elektroenerģijas piegādē, proti, nosakot regulētas cenas galapatērētājiem.

Visi šie instrumenti joprojām būs svarīgi. Dalībvalstīm vajadzētu būt iespējai izvēlēties tos, kas vislabāk atbilst attiecīgās valsts apstākļiem. Cik vien iespējams, ar atbalstu patērētājiem būs jāatbalsta arī pieprasījuma samazināšana. Tomēr ir svarīgi arī atzīt, ka daži patērētāji jau var būt tuvu savam minimālā būtiskā patēriņa līmenim, kas vajadzīgs, lai nodrošinātu viņu labklājību.

Norādījumus par valsts intervences piemērošanu cenu noteikšanā Komisija sniedza paziņojumā *REPowerEU*: Vienota Eiropas rīcība cenas ziņā pieejamākai, drošākai un ilgtspējīgākai enerģijai⁵ attiecībā uz to, kā sagatavot publiskās intervences elektroenerģijas piegādes cenu noteikšanā, nodrošinot, ka pašreizējās krīzes laikā no tām labumu gūst patērētāji, un ilgtermiņā veicinot konkurenci patērētāju labā. Tomēr saskaņā ar Direktīvu (ES) 2019/944 šāda intervence cenu noteikšanā nedrīkst aptvert mazos un vidējos uzņēmumus un nedrīkst būt zemāka par pašizmaksu.

Iekšējā elektroenerģijas tirgus pamatā ir patērētāju tiesības izvēlēties enerģijas piegādātāju, kas piedāvā labāko cenu un pakalpojumu. No tā izrietošā konkurence ir radījusi lejupvērstu spiedienu uz cenām un palielinājusi izvēli, jo patērētājiem vairs nebija jāpaļaujas uz esošajiem monopolistiem. Konkurence un piegādātāju un piedāvājumu izvēle būs svarīgs elements arī Eiropas zaļā kursa īstenošanā, jo tas ļauj patērētājiem gūt labumu no iekšējā elektroenerģijas tirgus un veicināt Savienības energoefektivitātes un atjaunīgo energoresursu enerģijas mērķrādītāju sasniegšanu.

Kā izklāstīts paziņojumā par īstermiņa tirgus intervenci un elektroenerģijas tirgus modeļa ilgtermiņa uzlabojumiem, Komisija uzskata, ka pašreizējā kontekstā varētu būt pieņemami paplašināt cenu regulējumu, attiecinot to arī uz maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU). Ņemot vērā to, ka ES enerģētikas tiesību aktos nav paredzēta īpaša sistēma šiem patērētājiem, tas ļauj dalībvalstīm krīzes laikā paplašināt cenu intervenci regulētu cenu veidā, attiecinot to arī uz maziem un vidējiem uzņēmumiem, un tādējādi nodrošina vēl vienu instrumentu to ietekmes pārvaldībai. Šī pieeja atspoguļo faktu, ka pašreizējā situācija enerģijas tirgū ar augstām un svārstīgām gāzes un elektroenerģijas vairumtirdzniecības cenām var ierobežot

⁵ COM(2022) 108 final.

konkurenci un kaitēt klientiem MVU segmentā. Tomēr šādai iespējai būtu jā saglabā stimuls samazināt patēriņu un tādējādi ierobežot to līdz 80 % no to vēsturiskā patēriņa.

Valsts intervences tādu elektroenerģijas cenu noteikšanā, kas ir zemākas par pašizmaksu, dažās dalībvalstīs varētu būt veids, kā tieši mazināt krīzes ietekmi uz patērētājiem. Tomēr šādi pasākumi būtiski ietekmē arī konkurenci mazumtirdzniecības tirgū, inovāciju un stimulu samazināt pieprasījumu. Tāpēc tie pat kā ārkārtas pasākums ir jāpapildina ar aizsardzības pasākumiem, lai nodrošinātu nediskriminējošu attieksmi pret piegādātājiem un stimulu pieprasījuma samazināšanai.

Nepieciešamās solidaritātes būtiska daļa ir nodrošināt, ka iekšējais elektroenerģijas tirgus sniedz dalībvalstīm instrumentus un elastību, kas vajadzīga reaģēšanai uz krīzi. Tomēr, vai izmantot šīs iespējas, arī turpmāk būtu jāizvēlas dalībvalstīm, jo tās vislabāk spēj noteikt šādu pasākumu efektivitāti, it īpaši salīdzinājumā ar citiem instrumentiem, un pielāgot tos vajadzībai sniegt atbalstu tur, kur tas visvairāk vajadzīgs.

3. SOLIDARITĀTES IEMAKSA

Ne tikai elektroenerģijas ražošanas uzņēmumi, bet arī fosilā kurināmā nozare gūst labumu no ārkārtēja cenu pieauguma pašreizējās tirgus situācijas dēļ, gūstot peļņu, kas pārsniedz parastās uzņēmējdarbības rezultātus. Enerģijas un elektroenerģijas cenu straujā paaugstināšanās rada ievērojamu slogu gan publiskajām iestādēm, gan patērētājiem, gan uzņēmumiem, un ir jārikojas, lai izvairītos no riska, ka cenas sasniedz neilgtspējīgu līmeni, kam potenciāli varētu būt daudz smagākas un potenciāli nelabvēlīgas sociālās un ekonomiskās sekas. Šīs norises prasa efektīvu rīcību Savienības līmenī. Tāpēc ES vadītāji un Komisija ir konstatējuši, ka steidzami ir vajadzīgi papildu pasākumi, lai mazinātu šo notikumu ietekmi uz ES iedzīvotājiem un ekonomikas dalībniekiem un novērstu vēl akūtāku krīzi.

Lai finansiāli atbalstītu pasākumus, kas vajadzīgi, lai reaģētu uz pašreizējo krīzes situāciju mājāsaimniecībām un uzņēmumiem, tiem, kam rodas virspeļņa, daļa no tās ir jāiemaksā solidaritātes garā.

Ar šo regulu tiek ieviesta solidaritātes iemaksa fosilā kurināmā nozarei, kas piemērojama visās dalībvalstīs. Šī solidaritātes iemaksa ir ārkārtas un pagaidu pasākums, kas ir piemērots pašreizējai situācijai un ko dalībvalstis uzņemtos solidaritātes garā, lai mazinātu enerģijas cenu straujā kāpuma tiešo ekonomisko ietekmi uz publisko iestāžu budžetiem, patērētājiem un uzņēmumiem visā Savienībā.

Ieviešot pagaidu solidaritātes iemaksu, tiks nodrošināts, ka arī šo nozaru ieguldījums ir proporcionāls krīzes situācijā gūtajai peļņai. Vienlaikus iemaksu struktūra nodrošinās, ka ir pieejami pietiekami līdzekļi, lai finansētu investīcijas, kas vajadzīgas, lai veiktu ieguldījumus enerģētikas pārkārtošanā un jaunās tehnoloģijās, tostarp ES līmenī.

Šajā nolūkā ar šo priekšlikumu tiek izveidots pasākums, kas sastāv no pagaidu solidaritātes iemaksas, kuras pamatā ir ar nodokli apliekamā virspeļņa, ko 2022. fiskālajā gadā guvuši uzņēmumi un pastāvīgās struktūras, kas darbojas tikai naftas, gāzes, ogļu un rafinēšanas nozarēs, un kura ir samērīga un piemērota pašreizējai sociālekonomiskajai situācijai. Šīs iemaksas izmantos, lai, dalībvalstīm savstarpēji solidarizējoties, finansētu pasākumus, kas palīdz mazināt pašreizējo krīzi. Šis pasākums ļaus pārdalīt resursus un sniegt finansiālu atbalstu mājāsaimniecībām un uzņēmumiem, lai mazinātu ilgstoši augsto enerģijas cenu ietekmi, samazinātu enerģijas patēriņu, atbalstītu energoietilpīgas nozares, kas orientējas uz atjaunīgajiem energoresursiem vai energoefektivitāti, un attīstītu Savienības enerģētisko autonomiju visu dalībvalstu labā. Turklāt pašreizējie gāzes piegādes traucējumi un no tiem izrietošā ietekme uz gāzes un elektroenerģijas cenām, lielāks pieprasījums pēc enerģijas, ko radīja šīs vasaras rekordaugstās temperatūras, apvienojumā ar dažu elektroenerģijas ražotāju mazākām ražošanas iespējām rada nopietnas grūtības piegādāt konkrētu produktu, proti, enerģiju. Šis pasākums palīdzēs saglabāt iekšējā tirgus netraucētu darbību un nodrošinās vajadzīgo solidaritāti starp dalībvalstīm. Virsienēmumu sadale, kā noteikts šajā instrumentā, neskar LESD 107. un 108. panta piemērošanu.

4. SASKANĪBA AR PAŠREIZĒJIEM NOTEIKUMIEM KONKRĒTAJĀ POLITIKAS JOMĀ

Ierosinātajā instrumentā ir noteikti pagaidu, samērīgi un ārkārtas pasākumi. Tas papildina esošās attiecīgās ES iniciatīvas un tiesību aktus un papildina Komisijas jau uzsāktās iniciatīvas, reaģējot uz pašreizējo krīzi enerģijas tirgos. Tas loģiski izriet no esošajām iniciatīvām, piemēram, 2021. gada 13. oktobrī pieņemtās enerģijas cenu rīkkopas⁶⁷ un 2022. gada 18. maija plāna *REPowerEU*, kurā ietverts saraksts ar pasākumiem, ko dalībvalstis var izmantot, lai atbalstītu patērētājus un papildinātu iniciatīvu “Taupīsim gāzi, lai ziemā nepietrūkst”.

⁶ COM (2021) 660, final, 13.10.2021. Augošās enerģijas cenas:pretdarbības un atbalsta instrumenti.

⁷ COM (2022) 236 final.

Turklāt ierosinātajā regulā paredzētie pieprasījuma samazināšanas elementi atbalstīs nesen pieņemto Uzglabāšanas regulu (ES) 2022/1032⁸, samazinot vajadzību pēc elektroenerģijas ražošanas no gāzes, tādējādi palīdzot dalībvalstīm saglabāt gāzes krājumus, kas iegūti, pildot krātuvju uzpildes pienākumus, un nodrošināt piegādi 2022.–2023. gada ziemai.

Valsts intervences tvēruma paplašināšana saskaņā ar regulā ierosinātajiem pasākumiem ir pamatota ar pašreizējās situācijas nopietnību elektroenerģijas tirgos.

Ierosinātā iniciatīva ir atbilde uz pieaugošo mazumtirdzniecības cenu slogu, ko izjūt visi elektroenerģijas patērētāji, un nepieciešamību samazināt pieprasījumu un taupīt gāzi šajā ziemā Krievijas kara pret Ukrainu dēļ.

Nemot vērā ierosinātās iniciatīvas struktūru, jo īpaši ierosināto tirgus ieņēmumu griestu līmeni un pagaidu raksturu attiecībā uz elektroenerģijas ražošanu no inframarginālām tehnoloģijām, Komisija uzskata, ka priekšlikums atbilst Eiropas Klimata akta mērķiem.

5. SASKANĪBA AR CITĀM SAVIENĪBAS POLITIKAS JOMĀM

Šis priekšlikums ir ārkārtas pasākums, ko paredzēts piemērot ierobežotu laiku un kas atbilst plašākam iniciatīvu kopumam nolūkā uzlabot Savienības enerģētisko noturību un mazināt iespējamu ārkārtas situāciju risku vai ietekmi. Priekšlikums saglabā iekšējā tirgus darbību un neapdraud tā integritāti, jo funkcionējoši pārrobežu enerģijas tirgi ir ļoti svarīgi, lai nodrošinātu piegādes drošību piegāžu nepietiekamības situācijā. Paredzot saskaņotāku elektroenerģijas pieprasījuma samazināšanu, tas atbilst arī Komisijas zaļā kursa vērienīgajai iecerei, un tajā ievēroti tie paši principi un mērķi, kas izklāstīti iniciatīvā “Taupīsim gāzi, lai ziemā nepietrūkst”. Visbeidzot, priekšlikums atbilst patērētāju aizsardzības principiem, jo tā mērķis ir nodrošināt patērētājiem pieņemamas enerģijas cenas visā ES.

6. JURIDISKAIS PAMATS, SUBSIDIARITĀTE UN PROPORCIONALITĀTE

Juridiskais pamats

Šā instrumenta juridiskais pamats ir Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 122. panta 1. punkts.

Pašreizējie gāzes piegādes traucējumi un no tiem izrietošā ietekme uz gāzes un elektroenerģijas cenām, kā arī lielāks pieprasījums pēc enerģijas, ko radīja šīs vasaras

⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2022/1032 (2022. gada 29. jūnijs), ar ko groza Regulas (ES) 2017/1938 un (EK) Nr. 715/2009 attiecībā uz gāzes uzglabāšanu (OV L 173/17, 30.6.2022., 17. lpp.).

rekordaugstās temperatūras, apvienojumā ar dažu elektroenerģijas ražotāju mazākām ražošanas iespējām rada nopietnas grūtības piegādāt energoproduktus, proti, šajā gadījumā elektroenerģiju, saskaņā ar LESD 122. pantu. Elektroenerģijas cenu straujais kāpums rada ievērojamu slogu patērētājiem un uzņēmumiem, un, ja netiks veikti nekādi pasākumi, tās var sasniegt neilgtspējīgus līmeņus, kam varētu būt ievērojamas plašākas sociālās un ekonomiskās sekas. ES līderi un Komisija ir apzinājuši steidzamo nepieciešamību pēc papildu pasākumiem, lai mazinātu ietekmi uz ES iedzīvotājiem un labāk sagatavotos gaidāmajai ziemai.

Ierosinātajā regulā paredzētie pagaidu pasākumi ietver solidaritātes principu enerģētikas jomā un ļauj dalībvalstīm īstenot koordinētu pieeju patērētāju aizsardzībai, neapdraudot iekšējā elektroenerģijas tirgus darbību.

Lai nepieļautu būtiskus iekšējā tirgus un piegādes ķēžu kropļojumus, potenciāli uzsverot piegādes drošības risku šajā ziemā, ir ļoti svarīgi, lai visas dalībvalstis pēc iespējas drīzāk rīkotos kopīgi un solidaritātes garā. Pašreizējā krīze ir negatīvi ietekmējusi visas dalībvalstis, bet ne visas ir vienlīdz finansiāli spējīgas atbalstīt patērētājus. Tas var radīt situāciju, kad dažas dalībvalstis sniedz atbalstu patērētājiem, savukārt citas, iespējams, nevar atļauties to darīt vai var vilcināties iejaukties ar pasākumiem, kas var negatīvi ietekmēt iekšējo elektroenerģijas tirgu.

Koordinēti centieni samazināt pieprasījumu un pārdalīt virsienņēmumus grūtībās nonākušiem patērētājiem ir labākais veids, kā pārvarēt problēmas pirms šīs ziemas. Koordinējot pieprasījuma samazināšanu, saglabājot spēju vajadzības gadījumā importēt elektroenerģiju un izmantojot virsienņēmumus patērētāju atbalstam, dalībvalstis spēs nodrošināt labāku atbalstu patērētājiem un uzņēmumiem, tādējādi mazinot inflācijas ietekmi visā ekonomikā un stiprinot ES iekšējā tirgus noturību. Koordinēta rīcība ir vajadzīga arī, lai veicinātu iedzīvotāju un uzņēmumu labāku maksātspēju, tādējādi mazinot inflācijas ietekmi uz visu Savienības ekonomiku. Visām dalībvalstīm būtu jādala slogs un jāveicina kopīgie centieni atbalstīt lietotājus, lai izvairītos no vienotā tirgus principu pārkāpšanas.

Lai gan gāzes piegādes trūkuma ietekme uz elektroenerģijas cenām dalībvalstīs ietekmē atšķirīgi, visām dalībvalstīm ir jāapņemas īstenot šo pasākumu, lai vienādā līmenī samazinātu savu elektroenerģijas patēriņu. Koordinēti centieni ES līmenī samazināt elektroenerģijas pieprasījumu visā ES samazinās kopējo elektroenerģijas patēriņu visā Savienībā, tādējādi pazeminot elektroenerģijas vairumtirdzniecības cenas un attiecīgi pazeminot cenas patērētājiem. Elektroenerģijas pieprasījuma samazināšana maksimumstundās arī samazinās vajadzību pēc gāzes elektrostacijām, jo kopējais pieprasījums pēc elektroenerģijas būs

mazāks. Šāda koordinēta rīcība atraisīs elektroenerģijas ietaupījumu potenciālu ES, kas nebūtu iespējams tādā pašā mērā, ja visas dalībvalstis ES līmenī nerīkotos saskaņoti. Visas dalībvalstis dos ieguldījumu kopīgajos centienos samazināt cenas un novērst piegādes drošības riskus. Tā kā iekšējā elektroenerģijas tirgū dalībvalstu elektroenerģijas sistēmas ir ļoti integrētas, pasākums var būt efektīvs tikai tad, ja visas dalībvalstis piedalās pieprasījuma samazināšanā.

Tāpat dalībvalstu solidaritāte, nosakot vienotus griestus inframarginālu ražošanas tehnoloģiju ieņēmumiem, radīs ieņēmumus dalībvalstīm, lai finansētu pasākumus elektroenerģijas galalietotāju atbalstam, vienlaikus saglabājot cenu signālus tirgos visā Eiropā un pārrobežu tirdzniecību. Tāpēc tas nodrošinās, ka elektroenerģija Eiropā turpina plūst tur, kur tā ir visvairāk vajadzīga, un ka lēti saražotā elektroenerģija tiek eksportēta uz dalībvalstīm, kurās elektroenerģijas ražošana ir dārgāka. Tādējādi šādi koordinēti dalībvalstu centieni nostiprina solidaritātes principu enerģētikas jomā starp dalībvalstīm un Savienības iedzīvotājiem.

Turklāt šis pasākums ir saderīgs ar pašreizējo elektroenerģijas tirdzniecības un cenu noteikšanas veidu visā Eiropā, tādējādi nodrošinot, ka enerģijas tirdzniecība un kopīgošana paliek neskarta, ka dalībvalstis var turpināt paļauties uz savām kaimiņvalstīm attiecībā uz importu un ka tās dalībvalstis, kurās ir mazāka vietējā ražošana un ierobežoti dabas resursi, ir labāk aizsargātas pret piegādes traucējumu risku. Tāpēc ir pamatoti ierosināto instrumentu balstīt uz LESD 122. panta 1. punktu.

Ārkārtējais cenu pieaugums ir radījis situāciju, kad ne tikai daudzas mājsaimniecības saskaras ar ievērojamām grūtībām samaksāt rēķinus, bet tiek arī radīts nopietns risks ekonomikai. Tā kā esošajā tiesiskajā regulējumā nav paredzēts pašreizējo problēmu apmērs, ir lietderīgi atļaut valsts intervenci mazumtirdzniecības cenās arī attiecībā uz maziem un vidējiem uzņēmumiem un, ievērojot konkrētus nosacījumus, intervenci, kas noved pie cenu līmeņiem, kas zemāki par enerģijas piegādātāju izmaksām, gan mājsaimniecībām, gan MVU.

Tomēr gāzes piegāžu deficīta ietekme uz elektroenerģijas cenām, kā arī iespējas finansēt atbalsta pasākumus no valsts budžeta dalībvalstīs atšķiras. Tā rezultātā krīzei ir nesamērīga ietekme dažās Savienības daļās, kur lietotāji nevar piekļūt enerģijai, kas tiem vajadzīga, jo piegādātāji aiziet no tirgus. Bez ierosinātajiem pasākumiem pastāv risks, ka tikai tām dalībvalstīm, kurām ir fiskālās manevrēšanas iespējas, varētu būt resursi šādu lietotāju un piegādātāju aizsardzībai, tādējādi radot nopietnus iekšējā tirgus izkropļojumus. Ar ierosināto regulu izveidotais vienotais pienākums pārnest virsienņēmumus uz galapatērētājiem nodrošinās, ka principā visas dalībvalstis spēs aizsargāt savus lietotājus un izmantot šos

papildu resursus vienam un tam pašam mērķim. Pozitīvā ietekme uz enerģijas cenām pozitīvi ietekmēs arī savstarpēji savienoto ES tirgu, kā arī palīdzēs mazināt inflācijas līmeni. Tāpēc valstu pasākumiem savstarpēji saistītajā Savienības ekonomikā būs pozitīva ietekme arī citās dalībvalstīs.

Lai palīdzētu aizsargāt patērētājus un uzņēmumus pret enerģijas cenu straujo paaugstināšanos visā Savienībā, vienlaikus saglabājot netraucētu iekšējā tirgus darbību un nodrošinot vajadzīgo solidaritāti starp dalībvalstīm, dalībvalstīm ir kopīgi jāizveido koordinētu, pagaidu solidaritātes iemaksu mehānisms, kura pamatā ir 2022. fiskālajā gadā gūtā ar nodokli apliekamā virspeļņa un kuru, balstoties uz vienotu satvaru, piemēro ES uzņēmumiem un pastāvīgajām struktūrām, kas savienībā darbojas naftas, gāzes, ogļu un rafinēšanas nozarēs. Tāpēc ir pamatoti ierosināto instrumentu balstīt uz LESD 122. panta 1. punktu. Solidaritātes iemaksas izveidošana piešķir taisnīguma elementu pasākumu kopumam, ko paredzēts sākt saistībā ar ārkārtas intervenci enerģētikas jomā.

Tāpēc šis priekšlikums nodrošina, ka visas dalībvalstis koordinē savus centienus. Tas atspoguļo enerģētiskās solidaritātes principu, ko Tiesa nesen apstiprināja par ES tiesību pamatprincipu⁹.

Subsidiaritāte (neekskluzīvas kompetences gadījumā)

Šajā iniciatīvā paredzētie pasākumi pilnībā atbilst subsidiaritātes principam. Ņemot vērā lielo neskaidrību Savienības elektroenerģijas tirgū un no tās izrietošās neparasti augstās cenas, ko izraisījusi Krievijas veiktā gāzes piegāžu izmantošana par ieroci, ir vajadzīga rīcība Savienības līmenī. Lai mazinātu iespējamu būtisku traucējumu risku ziemas mēnešos, kad pieaugs elektroenerģijas patēriņš un elektroenerģijas ražošana no gāzes, ir vajadzīga koordinēta pieeja, izmantojot Savienības mēroga elektroenerģijas pieprasījuma samazināšanu solidaritātes garā.

Ņemot vērā gāzes piegādes krīzes bezprecedenta raksturu un gāzes kā svarīgas tehnoloģijas nozīmi elektroenerģijas pieprasījuma apmierināšanā, ir nepieciešama arī rīcība Savienības līmenī attiecībā uz elektroenerģijas tirgiem. Dalībvalstīm ir jāspēj paļauties uz importu, ja un kad tas šajā ziemā būtu vajadzīgs, tādējādi uzsverot iekšējā elektroenerģijas tirgus nozīmi. Elektroenerģijai jāturpina plūst visā Eiropā, lai izvairītos no tā, ka augstu cenu krīze kļūst par piegādes drošības krīzi. Tomēr tai jābūt cenas ziņā pieņemamai, un būtu jānovērš nesamērīga ietekme uz patērētāju elektroenerģijas rēķiniem. Lai saglabātu elektroenerģijas sistēmas

⁹ Spriedums lietā C-848/19 P (Vācija/Polija).

darbību un pārrobežu tirdzniecību un investīcijas, vienota pieeja, lai noteiktu ieņēmumu griestus inframarginālām tehnoloģijām, ir gan saprātīga, gan piemērota un samērīga.

Attiecībā uz elektroenerģiju šajā priekšlikumā ir noteikts galīgais rezultāts, kas ar šo rīcību sasniedzams, izmantojot pieprasījuma samazināšanas pasākumus un juridiski saistošus pienākumus attiecībā uz enerģijas patēriņa samazināšanu, kad elektroenerģijas cenas ir visaugstākās, un ierobežojot inframarginālo tehnoloģiju ieņēmumus. Vienlaikus tas dod dalībvalstīm pilnīgu autonomiju, izvēloties visefektīvākos līdzekļus šo pienākumu izpildei atbilstoši to iekšējām īpatnībām, un paplašina dalībvalstu iespējas iejaukties cenu regulēšanā.

Konkrētāk:

- attiecībā uz elektroenerģijas pieprasījuma samazināšanu ierosinātajā regulā ir noteikti saistoši mērķrādītāji, kas jāsasniedz, vienlaikus ļaujot dalībvalstīm izvēlēties līdzekļus šo mērķrādītāju sasniegšanai;
- attiecībā uz ieņēmumu griestiem, lai finansētu atbalstu patērētājiem, ierosinātajā regulā ir noteikti vienoti, Savienībā piemērojami griesti. Tomēr dalībvalstis saglabā tiesības ieviest papildu ierobežojumus, ja vien tie ir samērīgi, nekropļo elektroenerģijas vairumtirgu darbību, nodrošina, ka tiek segtas investīciju izmaksas, neapdraud investīciju signālus un tie atbilst Savienības tiesību aktiem. Virsienēmumi tiks izmantoti, lai atbalstītu patērētājus, bet dalībvalstīm būs pilnīga autonomija attiecībā uz līdzekļiem, lai nodrošinātu, ka virsienēmumi nonāk pie patērētājiem;
- attiecībā uz publiskas intervences pasākumiem mazumtirdzniecības cenās ierosinātā regula faktiski paplašina dalībvalstu iespējas veikt šādus pasākumus salīdzinājumā ar pašreizējo tiesisko regulējumu Savienības līmenī, un tas atbilst subsidiaritātes principam.

Attiecībā uz pasākumu fosilajā nozarē pagaidu solidaritātes iemaksa risina problēmu, ar ko saskaras visas dalībvalstis un kas pašlaik tiek risināta dažādos veidos, izmantojot sistēmu, kas reglamentē solidaritātes iemaksu Eiropas līmenī. Kopīgā iniciatīva Savienības līmenī, kas paredz solidaritātes iemaksas obligātu ieviešanu katrā dalībvalstī konkrētiem uzņēmumiem un pastāvīgajām struktūrām, kuras galvenokārt darbojas naftas, gāzes, ogļu un rafinēšanas nozarēs. Dalībvalstis vienas pašas nevar pienācīgi risināt šo problēmu.

Ar šo regulu ieviestā solidaritātes iemaksa palielinās valsts budžeta ieņēmumus un ļaus tām finansēt pasākumus, kuru mērķis ir mazināt augsto enerģijas izmaksu slogu patērētājiem, jo īpaši mazaizsargātām personām un uzņēmumiem. Tomēr ne visas dalībvalstis ir ieviesušas šādus pasākumus, un jau pieņemto pasākumu saturs dažādās dalībvalstīs ir atšķirīgs.

Tādējādi obligāta solidaritātes iemaksa no virs spēļņas, ko reglamentē kopējs Savienības regulējums, nodrošinās pietiekami vienlīdzīgus konkurences apstākļus visā Savienībā un situāciju, kurā visu dalībvalstu iestādes var gūt labumu no šādas virs spēļņas, kas tām ļautu

labāk pārvarēt ārkārtējo situāciju ar enerģijas cenu straujo kāpumu, kura dēļ visām dalībvalstīm ir steidzami jārīkojas. Tāpēc ES iniciatīva radītu pievienoto vērtību salīdzinājumā ar atsevišķām darbībām, ko veic valstu līmenī.

Tāpēc ka tvēruma un ietekme dēļ šo pasākumu var labāk sasniegt Savienības līmenī, Savienība drīkst pieņemt pasākumus saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 5. pantā noteikto subsidiaritātes principu.

Proporcionalitāte

Iniciatīva atbilst proporcionalitātes principam. LESD 122. panta 1. punkta tvērumā politikas intervence ir piemērota ekonomiskajai situācijai un proporcionāla noteikto problēmu dimensijai un būtībai, kā arī izvirzīto mērķu sasniegšanai.

Ņemot vērā bezprecedenta ģeopolitisko situāciju un ievērojamo apdraudējumu iedzīvotāju iztikas spējai un ES ekonomikai, ir nepārprotami nepieciešama koordinēta rīcība. Saskaņoti centieni samazināt kopējo elektroenerģijas patēriņu, kā arī elektroenerģijas patēriņu maksimumstundās, nosakot cenu griestus inframarginālajiem elektroenerģijas ražotājiem un dodot dalībvalstīm plašākas iespējas valsts intervencei mazumtirdzniecības cenu noteikšanā, ir piemēroti līdzekļi, lai samazinātu pašreizējo augšupvērsto spiedienu uz elektroenerģijas cenām, kas kaitē patērētājiem. Vienlaikus nav iespējams paredzēt nekādus citus, mazāk ierobežojošus pasākumus, ar kuriem šo mērķi varētu sasniegt tikpat efektīvi.

Ierosinātā solidaritātes iemaksa atbilst proporcionalitātes principam, jo tā nepārsniedz mērķu sasniegšanai nepieciešamo. Tā ir balstīta uz aprēķinu bāzi un likmi, kas nodrošina, ka uz peļņu daļēji attiecas šāda iemaksa, nevajadzīgi nekavējot enerģētikas uzņēmumus naftas, gāzes, ogļu un rafinēšanas nozarēs izmantot šo virspeļņu turpmākām investīcijām vai to dzīvotspējas nodrošināšanai. Tāpēc regulā ierosinātā likme ir ierobežota līdz vienai trešdaļai no ar nodokli apliekamās virspeļņas pēc tam, kad nodokļa bāzei tiek piemērota rezerve. Tomēr, un lai nodrošinātu, ka tiek ievēroti dalībvalstu īpašie apstākļi, ierosinātā likme ir minimālā likme, un dalībvalstis drīkst piemērot augstāku likmi, ja tās to uzskata par nepieciešamu.

Solidaritātes iemaksai ir pagaidu raksturs, un tā attiecas tikai uz 2022. fiskālajā gadā gūto virspeļņu, un to piemēro tikai naftas, gāzes, ogļu un rafinēšanas nozares virspeļņai, ņemot vērā neparedzamu apstākļu rezultātā gūto negaidīto peļņu. Tās dalībvalstis, kurās jau ir ieviesta iekšzemes nodeva vai nodoklis, kas pārsniedz ierosināto solidaritātes iemaksas likmi,

drīkst turpināt piemērot esošo augstāko likmi, lai ņemtu vērā valsts īpatnības, kuru dēļ šāda likme ir pieņemta.

Tādējādi priekšlikums paredz vienīgi tos pasākumus, kas vajadzīgi, lai sasniegtu pašreizējā instrumentā noteiktos mērķus. Ierosinātie pasākumi tiek uzskatīti par samērīgiem, un tie pēc iespējas ir balstīti uz esošajām iniciatīvām, kuras dalībvalstis ir novērtējušas atzinīgi.

Juridiskā instrumenta izvēle

Ņemot vērā enerģētikas krīzes mērogu, tās sociālās, ekonomiskās un finansiālās ietekmes potenciālu un nepieciešamību to steidzami mazināt, Komisija uzskata, ka ir lietderīgi pieņemt regulu, kurai ir vispārējs tvērums un kura ir piemērojama tieši un nekavējoties. Rezultātā tiktu izveidots ātrs, vienots un Savienības mēroga sadarbības mehānisms.

7. APSPRIEŠANĀS AR IEINTERESĒTAJĀM PERSONĀM UN IETEKMES NOVĒRTĒJUMI

Apspriešanās ar ieinteresētajām personām

Tā kā priekšlikums ir politiski sensitīvs un ir steidzami jāsaģatavo priekšlikums, lai Padome to varētu laikus pieņemt, nebija iespējams veikt īpašu apspriešanos ar ieinteresētajām personām.

Tomēr Komisija plāno sadarboties ar ieinteresētajām personām, jo īpaši energoietilpīgajām nozarēm, lai nodrošinātu šīs regulas sekmīgu īstenošanu.

Ņemot vērā to pasākumu pagaidu un steidzamo raksturu, ar kuriem reaģē uz ārkārtas situāciju, ietekmes novērtējumu nebija iespējams veikt.

Pamattiesības

Nav konstatēta negatīva ietekme uz pamattiesībām. Pasākumi saskaņā ar šo instrumentu neietekmēs to lietotāju tiesības, kuri ir klasificēti kā aizsargājami saskaņā ar Regulu (ES) 2017/1938, tostarp visi mājāsaimniecību lietotāji. Turklāt ieņēmumu griestu un pagaidu solidaritātes iemaksas ieviešana ierosinātajā regulā pilnībā ņem vērā vajadzību aizsargāt tiesisko palāvību un esošās investīcijas un tādējādi neapdraudēs tiesības turēt īpašumā un izmantot likumīgi iegūtu īpašumu. Šis instruments ļaus dalībvalstīm samazināt riskus, kas saistīti ar gāzes trūkumu un no tā izrietošo enerģijas cenu straujo kāpumu, kas citādi būtiski ietekmētu ekonomiku un sabiedrību. Nodrošinot, ka piegādātāji, kuriem ir jāpārdod elektroenerģija par cenu, kas ir zemāka par pašizmaksu, saņem kompensāciju, tiek

nodrošināts, ka šādām personām netiek atņemtas viņu pamattiesības, tomēr neskarot valsts atbalsta noteikumu piemērošanu.

8. IETEKME UZ BUDŽETU

Šī priekšlikuma īstenošanai nav vajadzīgi papildu resursi no ES budžeta.

9. CITI ELEMENTI

Neattiecas.

Priekšlikums

PADOMES REGULA**par ārkārtas intervenci augsto enerģijas cenu jautājuma risināšanai**

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 122. panta 1. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas priekšlikumu,

tā kā:

- (1) Kopš 2021. gada septembra elektroenerģijas tirgos ir novērotas ļoti augstas cenas. Kā norādīts ACER 2022. gada aprīļa novērtējumā par ES elektroenerģijas vairumtirgus modeli¹⁰, tas galvenokārt ir saistīts ar elektroenerģijas ražošanā izmantotās gāzes augsto cenu. Ar gāzi darbināmas elektrostacijas bieži vien izmanto, lai pieprasījumu pēc elektroenerģijas apmierinātu tad, kad pieprasījums dienas laikā ir visaugstākais vai kad elektroenerģijas apjoms, kas saražots ar citām tehnoloģijām, piemēram, izmantojot kodolenerģiju, hidroenerģiju vai variablus atjaunīgos energoresursus, pieprasījuma segšanai nav pietiekams. Krievijas militārās agresijas eskalācija pret Ukrainu, kas ir Enerģētikas kopienas līgumslēdzēja puse, kopš 2022. gada februāra ir novedusi pie gāzes piegāžu ievērojamas samazināšanās. Krievijas iebrukums Ukrainā ir radījis arī nenoteiktību par citu tādu preču piegādi kā akmeņogles un jēlnafta, ko izmanto elektroenerģijas ražošanas iekārtās. Tas ir izraisījis elektroenerģijas cenu ievērojamu papildu palielināšanos un svārstīgumu.
- (2) Nesenie ievērojami zemākie gāzes piegādes līmeņi un arvien lielākie gāzes piegādes pārrāvumi no Krievijas norāda uz būtisku risku, ka Krievijas gāzes piegādes tuvākajā nākotnē tiks pārtrauktas pilnībā. Lai palielinātu Savienības energoapgādes drošību, Padome ir pieņēmusi Regulu (ES) 2022/1369¹¹, kas paredz brīvprātīgu dabasgāzes pieprasījuma samazināšanu par 15 % šoziem un dod Padomei iespēju izsludināt Savienības trauksmi par piegādes drošību, un tādā gadījumā gāzes pieprasījuma samazināšana kļūtu obligāta.
- (3) Vienlaikus 2022. gada vasarā novērotās ārkārtīgi augstās temperatūras ir palielinājušas elektroenerģijas pieprasījumu dzesēšanas vajadzībām, palielinot spiedienu uz elektroenerģijas ražošanu, savukārt tajā pašā laikā tehnisku un no laikapstākļiem atkarīgu apstākļu dēļ elektroenerģijas ražošana ar dažām tehnoloģijām ir bijusi ievērojami zemāka par vēsturiskajiem līmeņiem. Tas galvenokārt ir saistīts ar ārkārtēju sausu, kas izraisīja i) atomelektrostacijās dažādās dalībvalstīs elektroenerģijas

¹⁰

https://acer.europa.eu/Official_documents/Acts_of_the_Agency/Publication/ACER's%20Final%20Assessment%20of%20the%20EU%20Wholesale%20Electricity%20Market%20Design.pdf.

¹¹ Padomes Regula (ES) 2022/1369 (2022. gada 5. augusts) par koordinētiem gāzes pieprasījuma samazināšanas pasākumiem (OV L 206, 8.8.2022., 1. lpp.).

ražošanas jaudas deficītu saistībā ar dzesēšanas ūdens nepietiekamu pieejamību, ii) nepietiekamu hidroenerģijas ražošanu un iii) lielākajās upēs zemu ūdens līmeni, kas negatīvi ietekmēja tādu preču transportēšanu, kuras izmanto kā ielaides degvielu elektroenerģijas ražošanai. Šī bezprecedenta situācija nozīmē, ka ar gāzi darbināmās elektrostacijās saražotie elektroenerģijas apjomi ir saglabājušies nemainīgi augsti un veicinājuši ārkārtējas un nenormāli augstas elektroenerģijas vairumtirdzniecības cenas. Neraugoties uz ražošanas jaudu ierobežoto pieejamību dažās dalībvalstīs, elektroenerģijas apmaiņa starp dalībvalstīm ir palīdzējusi izvairīties no piegādes drošības incidentiem un palīdzējusi mazināt cenu svārstīgumu ES tirgos, tādējādi palielinot katras dalībvalsts noturību pret cenu satricinājumiem.

- (4) Cenu kāpums elektroenerģijas vairumtirgos ir izraisījis strauju elektroenerģijas mazumtirdzniecības cenu palielināšanos, kas, paredzams, turpināsies pirms nākamās apkures sezonas, pakāpeniski ieviešot korekcijas vairuma patērētāju līgumos. Straujais gāzes cenu kāpums un no tā izrietošais pieprasījums pēc alternatīvajām degvielām ir izraisījis arī citu preču cenu, piemēram, naftas un ogļu cenu, palielināšanos.
- (5) Pašreizējā enerģētiskā krīze ir negatīvi ietekmējusi visas dalībvalstis, lai gan dažādā mērā. Straujā enerģijas cenu palielināšanās būtiski ietekmē vispārējo inflāciju eurozonā un palēnina ekonomisko izaugsmi Savienībā.
- (6) Tāpēc ir vajadzīga ātra un koordinēta reakcija. Ārkārtas instrumenta ieviešana ļautu uz laiku mazināt risku, ka elektroenerģijas cenas un elektroenerģijas izmaksas galalietotājiem sasniedz vēl mazāk ilgtspējīgus līmeņus un ka dalībvalstis pieņem nekoordinētus nacionālos pasākumus, kas varētu apdraudēt piegādes drošību Savienības līmenī un radīt papildu slogu Savienības rūpniecībai un patērētājiem. Lai mazinātu augsto enerģijas cenu ietekmi, nodrošinātu, ka pašreizējā krīze nerada ilgstošu kaitējumu patērētājiem un ekonomikai, un vienlaikus saglabātu fiskālo ilgtspēju, dalībvalstīm savstarpēji solidarizējoties, nākamajā 2022.–2023. gada ziemas sezonā ir vajadzīgi koordinēti dalībvalstu pasākumi.
- (7) Pašreizējie gāzes piegādes traucējumi, ierobežotā dažu elektroenerģijas ražošanas staciju pieejamība un izrietošā ietekme uz gāzes un elektroenerģijas cenām Līguma par Eiropas Savienības darbību 122. panta 1. punkta nozīmē rada nopietnas grūtības apgādē ar tādiem energoproduktiem kā gāze un elektroenerģija. Pastāv nopietns risks, ka nākamajā ziemas sezonā, ja turpināsies gāzes piegādes traucējumi un auksta ziemas sezona palielinās pieprasījumu pēc gāzes un elektroenerģijas, situācija varētu vēl vairāk pasliktināties. Šāda turpmāka pasliktināšanās varētu izraisīt lielāku augšupvērstu spiedienu uz gāzes un citu enerģijas preču cenām, tādējādi ietekmējot elektroenerģijas cenas.
- (8) Lai novērstu elektroenerģijas cenu krasu palielināšanos un to ietekmi uz mājsaimniecībām un rūpniecību, ir vajadzīga vienota un labi koordinēta Savienības mēroga reakcija. Nesaskaņoti valstu pasākumi varētu ietekmēt iekšējā enerģijas tirgus darbību, apdraudot piegādes drošību un izraisot turpmāku cenu palielināšanos krīzes visvairāk skartajās dalībvalstīs. Tāpēc, lai saglabātu un stiprinātu vajadzīgo solidaritāti starp dalībvalstīm, būtiska ir iekšējā elektroenerģijas tirgus integritātes aizsardzība.
- (9) Lai gan dažas dalībvalstis varētu būt vairāk pakļautas ietekmei, ko rada Krievijas gāzes piegādes pārrāvumi un no tiem izrietošā cenu palielināšanās, visas dalībvalstis ar atbilstošiem pieprasījuma samazināšanas pasākumiem var palīdzēt ierobežot šādu pārrāvumu radīto ekonomisko kaitējumu. Elektroenerģijas pieprasījuma samazināšanai valsts līmenī var būt pozitīva ietekme uz elektroenerģijas cenām visā Savienībā, jo

elektroenerģijas tirgi ir saistīti un ietaupījumi vienā dalībvalstī tādējādi dod labumu arī pārējām dalībvalstīm.

- (10) Nesaskaņoti ieņēmumu griesti attiecībā uz elektroenerģiju, kuras ražošana ražotājiem rada zemākas robežizmaksas, piemēram, no atjaunīgajiem energoresursiem, kodolenerģijas un lignīta (inframarginālie ražotāji), var radīt būtiskus traucējumus ražotājiem Savienībā, jo ražotāji visā ES konkurē saistītā elektroenerģijas tirgū. Apņemoties noteikt kopīgus Savienības mēroga virsienējumus griestus, šādi traucējumi tiks novērsti. Turklāt ierobežoto finanšu resursu dēļ ne visas dalībvalstis var vienādā mērā atbalstīt patērētājus, savukārt tajā pašā laikā daži elektroenerģijas ražotāji var turpināt gūt ievērojamus virsienējumus. Dalībvalstu solidaritāte, inframarginālajām ražošanas tehnoloģijām nosakot vienotus ieņēmumu griestus, dalībvalstīm radīs ieņēmumus, ar ko finansēt pasākumus nolūkā atbalstīt elektroenerģijas galalietotājus, piemēram, mājsaimniecības, MVU un energoietilpīgas nozares, vienlaikus saglabājot cenu signālus tirgos visā Eiropā un saglabājot pārrobežu tirdzniecību.
- (11) Ņemot vērā gāzes un elektroenerģijas mazumtirdzniecības cenu kraso palielināšanos, mazumtirdzniecības patērētāju aizsardzības nolūkā īpaši svarīga ir valsts intervence. Tomēr gāzes piegādes nepietiekamības ietekme uz elektroenerģijas cenām, kā arī iespējas finansēt atbalsta pasākumus no valsts budžeta dalībvalstīs atšķiras. Ja šos lietotājus un piegādātājus var aizsargāt tikai dažas ar pietiekamiem resursiem nodrošinātas dalībvalstis, rastos nopietni iekšējā tirgus traucējumi. Vienots pienākums pārnest virsienējumus uz galapatērētājiem ļauj visām dalībvalstīm aizsargāt savus patērētājus. Pozitīvā ietekme uz enerģijas cenām pozitīvi ietekmēs savstarpēji savienoto ES tirgu, kā arī palīdzēs mazināt inflācijas tempu. Tāpēc valstu pasākumiem, solidarizējoties savstarpēji saistītā Savienības ekonomikā, būs pozitīva ietekme arī pārējās dalībvalstīs.
- (12) Pasākums, proti, solidaritātes iemaksa, fosilā kurināmā uzņēmumiem, kas darbojas naftas, gāzes, ogļu un rafinēšanas sektorā, ir ārkārtējs un strikts pagaidu pasākums. Lai mazinātu enerģijas cenu kāpuma tiešo ekonomisko ietekmi uz publiskā sektora iestāžu budžetiem, patērētājiem un uzņēmumiem visā Savienībā, pašreizējā situācijā šķiet lietderīgi rīkoties Savienības līmenī.
- (13) Solidaritātes iemaksa ir pienācīgs veids, kā neparedzētu apstākļu vajadzībām izmantot virsienējumus. Šī peļņa neatbilst parastajai peļņai, ko šie uzņēmumi normālos apstākļos gūtu vai varētu plānot gūt, ja neprognozējamie notikumi enerģijas tirgos nebūtu norisinājušies. Tāpēc solidaritātes iemaksas ieviešana ir kopīgs un saskaņots pasākums, kas solidaritātes garā nodrošina papildu ieņēmumus valstu iestādēm nolūkā sniegt finansiālu atbalstu mājsaimniecībām un uzņēmumiem, kurus smagi skāris enerģijas cenu kāpums, vienlaikus nodrošinot vienlīdzīgus konkurences apstākļus visā Savienībā un iekšējā tirgū. Tā būtu jāpiemēro paralēli parastajiem uzņēmumu ienākuma nodokļiem, ko katra dalībvalsts iekasē no attiecīgajiem uzņēmumiem.
- (14) Lai nodrošinātu saskaņotību enerģētikas rīcībpolitikas jomās, šiem pasākumiem būtu jādarbojas kā savstarpēji atkarīgu pasākumu kopumam, kas cits citu pastiprina. Visām dalībvalstīm vajadzētu būt iespējai mērķorientēti atbalstīt patērētājus, izmantojot virsienējumus, kas izriet no inframarginālās elektroenerģijas ražošanas tirgus ieņēmumu griestiem, samazinot elektroenerģijas pieprasījumu, kas veicina enerģijas cenu pazemināšanos, un izmantojot ieņēmumus no solidaritātes iemaksām, kas noteiktas fosilā kurināmā uzņēmumiem, kuri darbojas naftas, gāzes, ogļu un rafinēšanas sektorā. Tajā pašā laikā zemākam pieprasījumam vajadzētu pozitīvi

ietekmēt piegādes drošības risku samazināšanu saskaņā ar Direktīvas (ES) 2019/944 mērķiem.

- (15) Tāpēc dalībvalstīm būtu jācenšas samazināt savu kopējo elektroenerģijas bruto patēriņu, proti, ietverot visus patērētājus, arī tos, kuriem vēl nav pieejamas viedās uzskaites sistēmas vai ierīces, kas tiem ļauj kontrolēt patēriņu konkrētās dienas stundās.
- (16) Lai saglabātu kurināmā rezerves elektroenerģijas ražošanai un īpaši ņemtu vērā elektroenerģijas patēriņa maksimumcenas stundas, kad elektroenerģijas ražošanai ar gāzi darbināmās elektrostacijās ir īpaši būtiska ietekme uz robežcenu, katrai dalībvalstij noteiktās maksimumcenas stundās būtu jāsamazina elektroenerģijas bruto patēriņš.
- (17) Pamatojoties uz parasto elektroenerģijas patēriņa profilu maksimumstundās, saistošs 5 % mērķrādītājs maksimumcenas stundās nodrošinātu dalībvalstīm iespēju konkrētāk vērsties pie patērētājiem, kuri var nodrošināt elastību ar pieprasījuma samazināšanas piedāvājumiem pa stundām, tostarp izmantojot agregatorus. Tāpēc aktīvā elektroenerģijas pieprasījuma samazinājumam par vismaz 5 % izvēlētās stundās vajadzētu samazināt gāzes patēriņu un vienmērīgāk sadalīt pieprasījumu pa stundām, ietekmējot tirgus stundas cenas.
- (18) Dalībvalstīm vajadzētu būt rīcības brīvībai izvēlēties piemērotus pasākumus pieprasījuma samazināšanas mērķrādītāju sasniegšanai, lai tie atspoguļotu valsts īpatnības. Izstrādājot elektroenerģijas pieprasījuma samazināšanas pasākumus, dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka šādi pasākumi ir izstrādāti tā, lai netraucētu sasniegt paziņojumā “Klimatneitrālas ekonomikas dzinējspēks: ES Energosistēmas integrācijas stratēģija” izklāstītos Savienības elektrifikācijas mērķus. Elektrifikācija ir būtiska, lai samazinātu ES atkarību no fosilā kurināmā un nodrošinātu Eiropas Savienības ilgtermiņa stratēģisko autonomiju, jo tā ļauj ierobežot enerģētiskās krīzes apmēru un novērst turpmākas enerģētiskās krīzes. Pasākumi elektroenerģijas bruto patēriņa samazināšanai varētu ietvert nacionālas izpratnes veicināšanas kampaņas, mērķorientētas informācijas publicēšanu par prognozēto situāciju elektroenerģijas sistēmā, reglamentējošus pasākumus nebūtiska enerģijas patēriņa ierobežošanai un mērķorientētus stimulus samazināt elektroenerģijas patēriņu.
- (19) Nosakot piemērotus pieprasījuma samazināšanas pasākumus maksimumcenas stundās, dalībvalstīm īpaši būtu jāapsver tirgus instrumenti, piemēram, izsoles vai konkursa shēmas, ar kuru palīdzību tās ekonomiski efektīvā veidā varētu stimulēt patēriņa samazināšanos. Lai nodrošinātu efektivitāti un ātru īstenošanu, dalībvalstis varētu izmantot esošās iniciatīvas un pieprasījuma reakcijas pilnveidošanas nolūkā paplašināt esošās shēmas. Valsts līmenī veiktie pasākumi varētu ietvert arī finansiālus stimulus vai kompensāciju skartajiem tirgus dalībniekiem, ja papildus paredzamajam normālajam patēriņam tiek panākts jūtams pieprasījuma samazinājums.
- (20) Lai palīdzētu dalībvalstīm sasniegt vajadzīgo šajā regulā noteikto pieprasījuma samazinājumu un sniegtu attiecīgus norādījumus, Komisijai būtu jāatvieglo paraugprakses apmaiņa starp dalībvalstīm.
- (21) Ņemot vērā ārkārtējo un pēkšņo elektroenerģijas cenu kāpumu un nenovēršamo turpmākas palielināšanās risku, dalībvalstīm ir nekavējoties jānosaka pasākumi, kas vajadzīgi, lai panāktu elektroenerģijas bruto patēriņa samazināšanos, tādējādi veicinot cenu strauju samazināšanos un līdz minimumam samazinot fosilā kurināmā izmantošanu.

- (22) Nākamās dienas vairumtirgū vispirms tiek dispečēta enerģija no vislētākajām elektrostacijām, savukārt cenu visiem tirgus dalībniekiem nosaka pēdējā stacija, kas vajadzīga pieprasījuma segšanai, t. i., tā, kurai ir visaugstākās robežizmaksas, tirgum līdzsvarojoties. Nesenais gāzes un akmeņogļu cenu kāpums ir ārkārtēji un ilgstoši palielinājis cenas, ko ar gāzi un oglēm darbināmi elektroenerģijas ražošanas kompleksi piedāvā nākamās dienas vairumtirgū. Tas savukārt ir izraisījis ārkārtīgi augstas cenas nākamās dienas tirgū visā Savienībā, jo bieži vien elektrostacijas, kuras izmanto, lai apmierinātu pieprasījumu pēc elektroenerģijas, ir elektrostacijas ar visaugstākajām robežizmaksām.
- (23) Tā kā nākamās dienas tirgus cenu izmanto kā atsauci cenai citos elektroenerģijas vairumtirgos un tā kā visi tirgus dalībnieki saņem vienādu klīringa cenu, kopš Krievijas iebrukuma Ukrainā 2022. gada februārī tehnoloģijām ar ievērojami zemākām robežizmaksām pastāvīgi ir reģistrēti lieli ieņēmumi, kas krietni pārsniedz investīciju prognozes.
- (24) Situācijā, kad patērētāji ir pakļauti ārkārtīgi augstām cenām, kas kaitē arī Savienības ekonomikai, uz laiku ir jāierobežo to ražotāju ārkārtas tirgus ieņēmumi, kuriem ir zemākas robežizmaksas, piemērojot griestus šādiem tirgus ieņēmumiem, kas gūti, pārdodot elektroenerģiju Savienībā.
- (25) Līmenim, kādā tiek noteikti ieņēmumu griesti, nevajadzētu apdraudēt skarto ražotāju, arī atjaunīgās enerģijas ražotāju, spēju atgūt savas investīcijas un darbības izmaksas un būtu jāsaglabā un jāstimulē turpmākas investīcijas jaudā, kas vajadzīga dekarbonizētai un uzticamai elektroenerģijas sistēmai. Lai saglabātu iekšējā elektroenerģijas tirgus darbību, visā Savienībā ir nepieciešami vienoti ieņēmumu griesti, jo tādējādi saglabātos uz cenām balstīta konkurence starp elektroenerģijas ražotājiem, kas izmanto dažādas tehnoloģijas, īpaši atjaunīgos energoresursus.
- (26) Lai gan neregulāras un īstermiņa maksimumcenas var uzskatīt par normālu elektroenerģijas tirgus iezīmi un tās var būt noderīgas dažiem investoriem, lai atgūtu savas ražošanas investīcijas, ārkārtējā un ilgstošā cenu palielināšanās, kas novērota kopš 2022. gada februāra, ievērojami atšķiras no normālas tirgus situācijas, kurā ir neregulāras maksimumcenas. Tāpēc griestus nevajadzētu noteikt zemākus par tirgus dalībnieku pamatotajām prognozēm attiecībā uz elektroenerģijas cenu vidējo līmeni stundās, kurās elektroenerģijas pieprasījums bija visaugstākais, pirms Krievijas iebrukuma Ukrainā. Pirms 2022. gada februāra vidējās maksimumcenas elektroenerģijas vairumtirgū visā Savienībā pēdējās desmitgadēs parasti bija ievērojami zemākas par 180 EUR/MWh, neraugoties uz elektroenerģijas cenu atšķirībām starp Savienības reģioniem. Tā kā tirgus dalībnieku sākotnējais investīciju lēmums tika pieņemts, pamatojoties uz prognozēm, ka cenas vidēji būs zemākas par šo līmeni maksimumcenas stundās, 180 EUR/MWh griestu noteikšana ir līmenis, kas krietni pārsniedz sākotnējās tirgus prognozes. Atstājot drošības rezervi cenai, ko investori pamatoti būtu varējuši sagaidīt, ir jānodrošina, ka ieņēmumu griesti nav pretrunā investīciju rentabilitātes sākotnējam novērtējumam.
- (27) Turklāt 180 EUR/MWh griesti kopumā ir augstāki – ieskaitot saprātīgu peļņas normu – nekā pašreizējās enerģijas ražošanas kopējās izlīdzinātās izmaksas (*LCOE*) visām relevantajām ražošanas tehnoloģijām un ļauj skartajiem ražotājiem segt savas investīcijas un darbības izmaksas. Ņemot vērā to, ka šajā priekšlikumā izvēlētais aprēķins atstāj ievērojamu peļņas normu starp saprātīgu *LCOE* un ieņēmumu griestiem, nav gaidāms, ka griesti negatīvi ietekmēs investīcijas jaunās inframarginālās jaudās.

- (28) Lai izvairītos no tā, ka būtiski tiek ietekmēta projekta sākotnējā paredzamā rentabilitāte, griesti būtu jānosaka nevis kopējiem ražošanas ieņēmumiem (arī citiem potenciāliem ieņēmumu avotiem, piemēram, regulētai piemaksai), bet gan tirgus ieņēmumiem. Neatkarīgi no līguma veida, kādā var notikt elektroenerģijas tirdzniecība, griesti būtu jāpiemēro tikai realizētajiem tirgus ieņēmumiem. Tas ir nepieciešams, lai neradītu kaitējumu ražotājiem, kuri faktiski negūst labumu no pašreizējām augstajām elektroenerģijas cenām, jo elektroenerģijas vairumtirgū ir veikuši savu ieņēmumu riska ierobežošanas darījumus, lai nodrošinātos pret svārstībām. Tādējādi, ciktāl esošās vai turpmākās līgumsaistības (piemēram, atjaunīgo energoresursu elektroenerģijas pirkuma līgumi un cita veida elektroenerģijas pirkuma līgumi vai nākotnes riska ierobežošanas darījumi) rada tirgus ieņēmumus no elektroenerģijas ražošanas līdz griestu līmenim, uz tām griestu piemērošana neattiektos.
- (29) Tāpēc pasākumam, ar ko ievieš ieņēmumu griestus, nevajadzētu atturēt tirgus dalībniekus no atjaunīgo energoresursu elektroenerģijas pirkuma līgumu slēgšanas. Ņemot vērā to nodrošināto tiešo labumu galapatērētājiem, dalībvalstīm būtu jāturpina tos popularizēt, balstoties uz Komisijas 2022. gada 18. maija Ieteikumu, kā paātrināt atļauju piešķiršanas procedūras atjaunīgas enerģijas projektiem un atvieglot enerģijas pirkuma līgumu slēgšanu, kā arī šā ieteikuma pielikumā sniegto norādījumu II nodaļā aprakstīto praksi.
- (30) Lai saglabātu iekšējā elektroenerģijas tirgus darbību, visā Savienībā ir nepieciešami vienoti ieņēmumu griesti, jo tādējādi visā Savienībā saglabātos uz cenām balstīta konkurence starp elektroenerģijas ražotājiem, kas izmanto dažādas tehnoloģijas, īpaši atjaunīgos energoresursus.
- (31) Lai gan ieņēmumu griestu piemērošana laikā, kad tiek veikti darījumi, var būt efektīvāka, tas ne vienmēr var būt iespējams, piemēram, ja elektroenerģijas vairumtirgu organizēšana dalībvalstīs un dažādos laikposmos atšķiras. Lai ņemtu vērā valstu īpatnības un atvieglotu ieņēmumu griestu piemērošanu valsts līmenī, dalībvalstīm vajadzētu būt rīcības brīvībai izlemt griestus piemērot vai nu brīdī, kad notiek norēķins par elektroenerģijas apmaiņu, vai pēc tam.
- (32) Ņemot vērā to, ka ražošanas struktūra un elektroenerģijas ražošanas kompleksu izmaksu struktūra dalībvalstīs ievērojami atšķiras, tām būtu jā saglabā iespēja vēl vairāk ierobežot ražotāju ieņēmumus, ja šādi pasākumi ir saderīgi ar Savienības tiesību aktiem.
- (33) Ieņēmumu griesti būtu jāpiemēro tehnoloģijām, kuru robežizmaksas ir zemākas par griestiem, piemēram, vēja, saules vai kodolenerģijas tehnoloģijām.
- (34) Griesti nebūtu jāpiemēro tehnoloģijām ar augstām robežizmaksām, kas saistītas ar elektroenerģijas ražošanai nepieciešamās ielaides degvielas cenu, piemēram, gāzes un ogļu elektrostacijām, jo to darbības izmaksas ievērojami pārsniegtu griestu līmeni un to piemērošana apdraudētu to ekonomisko dzīvotspēju. Lai saglabātu stimulus gāzes patēriņa vispārējai samazināšanai, ieņēmumu griesti nebūtu jāpiemēro tehnoloģijām, kas ir tieši konkurenti ar gāzi darbināmām elektrostacijām, tādējādi nodrošinot elektroenerģijas sistēmas elastību un tādu piedāvājumu elektroenerģijas tirgū, kas pamatojas uz to alternatīvajām izmaksām, piemēram, pieprasījuma reakciju un uzkrāšanu.

- (35) Lai neapdraudētu esošo ar gāzi darbināmo elektrostaciju pārveidošanu saskaņā ar plāna *REPowerEU* mērķiem, ieņēmumu griesti nebūtu jāpiemēro tehnoloģijām, kuras ražošanā izmanto kurināmo, kas aizstāj dabasgāzi, piemēram, biometānu.
- (36) Lai saglabātu stimulus inovatīvu tehnoloģiju izstrādei, ieņēmumu griesti nebūtu jāpiemēro demonstrējumu projektiem.
- (37) Dažās dalībvalstīs dažu ražotāju gūtajiem ieņēmumiem jau ir noteikti griesti, izmantojot valsts pasākumus, piemēram, regulētos tarifus un divvirzienu cenu starpības līgumus. Šie ražotāji negūst labumu no lielākiem ieņēmumiem, ko izraisījis nesena elektroenerģijas cenu lēciens. Tāpēc ražotāji, uz kuriem attiecas šāda veida valsts pasākumi, būtu jāizslēdz no ieņēmumu griestu piemērošanas. Visiem jaunajiem pasākumiem būtu jāatbilst iekšējā tirgus principiem, nevajadzētu ierobežot pārrobežu tirdzniecību un nevajadzētu palielināt gāzes patēriņu.
- (38) Ņemot vērā to, ka ar ieņēmumu griestu piemērošanu ne visas dalībvalstis savus galalietotājus varēs atbalstīt vienādā mērā sakarā ar apstākļiem, kas saistīti ar to atkarību no elektroenerģijas importa no citām valstīm, dalībvalstīm, kuru elektroenerģijas neto imports ir vienāds ar vai lielāks par 100 %, ir jābūt piekļuvei nolīgumiem, ar kuriem virsienējumus solidaritātes garā sadala ar galveno eksportētājvalsti. Šādus solidaritātes nolīgumus vēlams slēgt arī tāpēc, lai atspoguļotu nelīdzsvarotas tirdzniecības attiecības.
- (39) Komerccprakse un tirdzniecības prakse, kā arī regulatīvais satvars elektroenerģijas nozarē ievērojami atšķiras no fosilo kurināmo nozares. Ņemot vērā to, ka griestu mērķis ir atdarināt tirgus iznākumu, ko ražotāji būtu varējuši sagaidīt, ja kopš 2022. gada februāra nebūtu gāzes piegādes traucējumu un globālās piegādes ķēdes funkcionētu kā parasti, pasākums, kas attiecas uz elektroenerģijas ražotājiem, ir jāpiemēro ieņēmumiem, kas gūti no elektroenerģijas ražošanas. Savukārt, tā kā pagaidu solidaritātes iemaksa ir vērsta uz naftas, gāzes, ogļu un rafinēšanas sektoros darbojošos uzņēmumu rentabilitāti, kas salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem ir ievērojami palielinājusies, tā ir jāpiemēro to peļņai.
- (40) Dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka virsienējumi, kas tiek gūti no cenas griestu piemērošanas elektroenerģijas jomā, tiek novirzīti elektroenerģijas galalietotājiem, lai mīkstinātu ārkārtīgi augsto elektroenerģijas cenu ietekmi. Virsienējumi būtu konkrēti jānovirza lietotājiem, arī mājsaimniecībām un uzņēmumiem, kurus augstās elektroenerģijas cenas skar īpaši smagi. Bez ierosinātajiem pasākumiem pastāv risks, ka resursi patērētāju aizsardzībai būs tikai turīgākām dalībvalstīm, un tas iekšējā tirgū radītu nopietnus traucējumus.
- (41) Ieņēmumi no cenas griestiem dalībvalstīm palīdzēs finansēt tādus pasākumus kā ienākumu pārvedumus, atlaižu piemērošanu rēķiniem, kompensācijas piegādātājiem par piegādi zem pašizmaksas, kā arī investīcijas patēriņa strukturālā samazināšanā, jo īpaši attiecībā uz elektroenerģiju, kas ražota no fosilajiem energoresursiem. Ja atbalstu piešķir lietotājiem, kas nav mājsaimniecības, minētajiem lietotājiem būtu jāstrādā pie investīcijām dekarbonizācijas tehnoloģijās, arī atjaunīgajos energoresursos, piemēram, izmantojot elektroenerģijas pirkuma līgumus vai tiešas investīcijas atjaunīgo energoresursu ražošanā, vai investīcijām energoefektivitātē.
- (42) Publiska interence elektroenerģijas piegādes cenu noteikšanā principā ir tirgu kropļojošs pasākums. Tāpēc šādu intervenci var veikt tikai kā sabiedrisko pakalpojumu saistības, un uz to attiecas īpaši nosacījumi. Pašlaik saskaņā ar Direktīvu (ES) 2019/944 regulētās cenas ir iespējams noteikt mājsaimniecībām un

mikrouzņēmumiem, un tās, tai skaitā zem pašizmaksas, ir iespējams noteikt arī enerģētiski nabadzīgiem un mazaizsargātiem patērētājiem. Tomēr, ņemot vērā pašreizējo ārkārtējo elektroenerģijas cenu pieaugumu, pieejamo pasākumu kopums, kas ir dalībvalstu rīcībā, lai atbalstītu patērētājus, uz laiku būtu jāpaplašina, paredzot iespēju regulētās cenas noteikt arī MVU un atļaujot regulētas cenas noteikt zem pašizmaksas. Šādu pasākumu tvēruma paplašinājumu varētu finansēt ar ieņēmumu griestiem.

- (43) Ir svarīgi, lai regulētās mazumcenas, kas ir zemākas par pašizmaksu, starp piegādātājiem neradītu diskrimināciju un neuzliktu tiem netaisnīgas izmaksas. Tāpēc, neskarot valsts atbalsta noteikumu piemērošanu, būtu taisnīgi jākompensē piegādātājiem izmaksas, kas rodas, elektroenerģiju piegādājot par regulētām cenām. Izmaksas, ko rada regulētās cenas, kuras ir zemākas par pašizmaksu, būtu jāfinansē ar ieņēmumiem no ieņēmumu griestu piemērošanas. Lai nepieļautu, ka minētie pasākumi palielina pieprasījumu pēc elektroenerģijas, un vienlaikus apmierinātu patērētāju enerģētiskās vajadzības, regulētajām cenām, kas zemākas par pašizmaksu, patērētājiem būtu jāsedz tikai ierobežotā apjomā.
- (44) Būtiski nemainīdami izmaksu struktūru un nepalielinādami investīcijas, ES uzņēmumi un pastāvīgie iedibinājumi, kas naftas, gāzes, ogļu un rafinēšanas sektoros gūst vismaz 75 % no apgrozījuma, pēkšņo un neparedzamo kara apstākļu dēļ un sakarā ar samazinātām enerģijas piegādēm un palielinātu pieprasījumu rekordaugsto temperatūru dēļ ir piedzīvojuši krasu peļņas kāpumu.
- (45) Pagaidu solidaritātes iemaksai būtu jādarbojas kā pārdales pasākumam, ar ko nodrošina, ka attiecīgie uzņēmumi, kuri negaidīto apstākļu dēļ ir guvuši virspeļņu, samērīgi veicina enerģētiskās krīzes pārvarēšanu iekšējā tirgū.
- (46) Pagaidu solidaritātes iemaksas aprēķina bāze ir uzņēmumu un pastāvīgo iedibinājumu, kas ir ES nodokļu rezidenti, ar nodokli apliekamā peļņa naftas, gāzes, ogļu un rafinēšanas sektoros, kura noteikta divpusējos nolīgumos vai dalībvalstu nodokļu tiesību aktos fiskālajam gadam, kas sācies 2022. gada 1. janvārī vai vēlāk. Dalībvalstīm, kuras ar nodokli apliek tikai sadalīto korporatīvo peļņu, pagaidu solidaritātes iemaksa būtu jāpiemēro aprēķinātajai peļņai neatkarīgi no tās sadales. Fiskālo gadu nosaka, atsaucoties uz noteikumiem, kas ir spēkā saskaņā ar dalībvalstu tiesību aktiem.
- (47) Solidaritātes iemaksa būtu jāattiecinā tikai uz to peļņu, kas 2022. gadā pārsniedz tās vidējās ar nodokli apliekamās peļņas 20 % pieaugumu, kura gūta trijos fiskālajos gados, kas sākušies 2019. gada 1. janvārī vai vēlāk.
- (48) Šī pieeja nodrošina, ka daļu no peļņas normas, kas nav saistīta ar neparedzamajām norisēm enerģijas tirgos pēc pašreizējā nelikumīgā kara Ukrainā, attiecīgie uzņēmumi un pastāvīgie iedibinājumi varēs izmantot nākotnes investīcijām vai finanšu stabilitātes nodrošināšanai pašreizējās enerģētiskās krīzes laikā, arī attiecībā uz energoietilpīgo rūpniecību. Šī aprēķina bāzes noteikšanas pieeja nodrošina, ka solidaritātes iemaksas dažādās dalībvalstīs ir samērīgas. Tajā pašā laikā šī minimālās likmes noteikšanas pieeja nodrošina, ka solidaritātes iemaksa ir gan taisnīga, gan samērīga. Ja dalībvalstis attiecībā uz šīs regulas darbības jomā ietilpstošo enerģētikas uzņēmumu ar nodokli apliekamo peļņu pirms šīs regulas stāšanās spēkā jau ir ieviesušas solidaritātes iemaksu, nodevu vai nodokli, tās joprojām var brīvi piemērot augstāku likmi, kas pārsniegtu noteikto 33 % likmi. Tas ļauj šādām dalībvalstīm saglabāt vēlamo likmi, ko tās saskaņā ar valsts tiesību sistēmu uzskata par pieņemamu un piemērotu.

- (49) Solidaritātes iemaksa būtu jāizmanto i) enerģijas galalietotāju un jo īpaši mazaizsargātu mājsaimniecību finansiāla atbalsta pasākumiem, ar kuriem mīkstina augsto enerģijas cenu ietekmi, ii) finansiāla atbalsta pasākumiem, kuri palīdz samazināt enerģijas patēriņu, iii) finansiāla atbalsta pasākumiem, ar kuriem atbalsta energoietilpīgo industriju uzņēmumus, iv) finansiāla atbalsta pasākumiem, ar kuriem attīsta Savienības enerģētisko autonomiju. Dalībvalstīm vajadzētu būt arī iespējai daļu no pagaidu solidaritātes iemaksas ieņēmumiem iedalīt kopīgam finansējumam.
- (50) Ieņēmumu izmantošana minētajām vajadzībām atspoguļo to, ka solidaritātes iemaksa ir ieņēmuma pasākums, kura nolūks ir samazināt un mīkstināt enerģētiskās krīzes negatīvo ietekmi uz mājsaimniecībām un uzņēmumiem visā Savienībā, lai aizsargātu vienoto tirgu un novērstu vēl lielākas sadrumstalotības risku. Krasi augošās enerģijas cenas skar visas dalībvalstis. Tomēr, ņemot vērā atšķirības energoresursu struktūrā, ietekme visās dalībvalstīs nav vienāda, un tām nav vienādu fiskālo iespēju veikt pasākumus, kas vajadzīgi, lai aizsargātu mazaizsargātas mājsaimniecības un uzņēmumus. Ja netiktu ieviests tāds Eiropas līmeņa pasākums kā solidaritātes iemaksa, rastos liels vienotā tirgus traucējumu un vēl lielākas sadrumstalotības risks, kas, ņemot vērā enerģijas tirgu un vērtības ķēžu integrāciju, kaitētu visām dalībvalstīm. Enerģētiskās nabadzības jautājuma un krīzes sociālo seku risināšana, jo īpaši, lai aizsargātu darba ņēmējus apdraudētajās industrijās, ir arī jautājums par dalībvalstu solidaritāti Savienībā. Lai no solidaritātes iemaksas būtu maksimāls labums, no tās gūtie ieņēmumi solidaritātes garā būtu jāizmanto koordinēti un/vai izmantojot ES finansēšanas instrumentus.
- (51) Proti, dalībvalstīm finansiālā atbalsta pasākumi būtu jāorientē uz vismazaizsargātākajām mājsaimniecībām un uzņēmumiem, kurus krasais enerģijas cenu pieaugums skar visvairāk. Tas saglabātu cenu stimulu samazināt pieprasījumu pēc enerģijas un taupīt enerģiju. Bez tam orientēšanās uz vismazaizsargātākajām un maksāspējas problēmas skartām mājsaimniecībām pozitīvi ietekmētu kopējo patēriņu (proti, tiktu novērsta situācija, ka pārmērīgi tiek apspiesti tēriņi par precēm, kas nav saistītas ar enerģētiku), ņemot vērā augstu ienākumu mājsaimniecību tendenci patērēt šajā mājsaimniecību grupā. Turklāt ieņēmumi būtu jāizmanto, lai veicinātu enerģijas patēriņa samazināšanu. Šajā sakarā ieņēmumi būtu jāizlieto, piemēram, piešķirot tos pieprasījuma samazināšanas izsolēm vai konkursu shēmām, vai jāizmanto, lai samazinātu enerģijas galalietotāju enerģijas iegādes izmaksas par noteiktiem patēriņa apjomiem vai lai veicinātu enerģijas galalietotāju (gan mazaizsargātu mājsaimniecību, gan uzņēmumu) investīcijas atjaunīgajos energoresursos, energoefektivitātē vai citās dekarbonizācijas tehnoloģijās. Ieņēmumi no solidaritātes iemaksas būtu jāizmanto arī tam, lai finansiāli atbalstītu uzņēmumus energoietilpīgās industrijās un reģionos, kas ir atkarīgi no šīm industrijām. Krasi augošo enerģijas cenu dēļ izmaksas tādas energoietilpīgās industrijās kā mēslošanas līdzekļu industrija strauji pieaug. Finansiālā atbalsta pasākumos jāpieprasa, ka apmaiņā tiek veiktas investīcijas atjaunīgajos energoresursos, energoefektivitātē vai citās dekarbonizācijas tehnoloģijās. Turklāt pasākumi, kas palīdz Savienībai kļūt enerģētiski autonomāki, būtu jāpapildina ar investīcijām saskaņā ar paziņojumā par plānu *REPowerEU* izvirzītajiem mērķiem, jo īpaši attiecībā uz projektiem ar pārrobežu dimensiju.
- (52) Dalībvalstis varētu arī nolemt daļu no ieņēmumiem, kas gūti no pagaidu solidaritātes iemaksas, iedalīt tādu pasākumu kopīgai finansēšanai, ar kuriem plānots mazināt enerģētiskās krīzes negatīvo ietekmi, arī palīdzēt aizsargāt nodarbinātību un atbalstīt darbaspēka pārkvalificēšanos un kvalifikācijas celšanu vai veicināt investīcijas energoefektivitātē un atjaunīgajā enerģijā, arī pārrobežu projektos. Kopīga

finansējuma aspekts attiecas gan uz izmaksu dalīšanu starp dalībvalstīm projektos, gan novirzīšanu, izmantojot ES instrumentu, kura finansējumu veido ieņēmumi, kurus dalībvalstis solidaritātes garā brīvprātīgi piešķirušas ES budžetam.

- (53) Lai novērtētu dalībvalstu panākto progresu pieprasījuma samazināšanas mērķrādītāju sasniegšanā, ieņēmumu griestu piemērošanā, virsienņēmumu izlietošanā un regulēto cenu piemērošanā, ir būtiski nodrošināt regulāru un iedarbīgu uzraudzību un ziņošanu Komisijai.
- (54) Dalībvalstīm būtu jāziņo Komisijai par solidaritātes iemaksas piemērošanu savā attiecīgajā teritorijā, kā arī par jebkādiem grozījumiem, ko tās izdara attiecībā uz šādu iemaksu.
- (55) Dalībvalstīm būtu jāziņo arī par to, kā izlietoti no solidaritātes iemaksas gūtie ieņēmumi. Tas jo īpaši ir vajadzīgs, lai nodrošinātu, ka dalībvalstis ieņēmumus izlieto, kā paredzēts saskaņā ar šo regulu.
- (56) Solidaritātes iemaksai un to reglamentējošajam ES tiesiskajam satvaram vajadzētu būt īslaicīgiem, lai risinātu steidzamo ārkārtas situāciju, kas Savienībā radusies sakarā ar kraso enerģijas cenu pieaugumu. Solidaritātes iemaksa būtu jāpiemēro, lai aptvertu 2022. gadā gūto virspeļņu, ar ko tiktu risināta un mīkstināta pašreiz notiekošās enerģētiskās krīzes negatīvā ietekme uz mājsaimniecībām un uzņēmumiem. Solidaritātes iemaksas piemērošana visam taksācijas gadam dos iespēju relevantajā periodā pāri palikušo peļņu izmantot sabiedrības interesēs, lai mīkstinātu enerģētisko krīžu sekas, taču vienlaikus attiecīgajiem uzņēmumiem tiks atstāts pienācīgs peļņas apjoms.
- (57) Solidaritātes iemaksa būtu jāpiemēro tikai 2022. fiskālajam gadam. Līdz 2023. gada 15. oktobrim, kad valstu iestādēm būs viedoklis par solidaritātes iemaksas iekasēšanu, Komisija situāciju pārskatīs un sniegs ziņojumu Padomei.
- (58) Ja kādai dalībvalstij radīsies grūtības piemērot regulu un jo īpaši noteikumus par pagaidu solidaritātes iemaksu, tai vajadzības gadījumā būtu jāapspriežas ar Eiropas Komisiju saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 4. pantu.
- (59) Pamatā esošo gāzes cenu svārstīgums rada grūtības enerģētikas uzņēmumiem, kuri darbojas elektroenerģijas nākotnes līgumu tirgos, jo īpaši attiecībā uz piekļuvi piemērotam nodrošinājumam. Eiropas Komisija sadarbībā ar Eiropas Vērtspapīru un tirgu iestādi un Eiropas Banku iestādi izvērtē problēmjautājumus, kas saistīti ar nodrošinājuma un peļņas normu attiecināmību un iespējamiem veidiem, kā ierobežot pārmērīgu svārstīgumu tekošās dienas tirgū.
- (60) Turklāt šajā regulā paredzētie pasākumi ir saskanīgi ar Eiropas Komisijas pašreiz veikto papildinošo darbu pie ilgtermiņa tirgus modeļa, par ko tika paziņots paziņojumā "Elektroenerģijas tirgus īstermiņa intervences un ilgtermiņa uzlabojumi elektroenerģijas tirgus modelī", kuru publicēja līdztekus 2022. gada 18. maija paziņojumam par ES plānu *RepowerEU*.
- (61) Ņemot vērā enerģētiskās krīzes mērogu, tās sociālo, ekonomisko un finansiālo ietekmi un vajadzību rīkoties pēc iespējas drīz, šai regulai steidzamības kārtā būtu jāstājas spēkā nākamajā dienā pēc tās publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.
- (62) Ņemot vērā šajā regulā noteikto pasākumu ārkārtas raksturu un nepieciešamību tos piemērot 2022./2023. gada ziemas sezonā, regula būtu jāpiemēro vienu gadu pēc tās stāšanās spēkā.

- (63) Ņemot vērā to, ka šīs regulas mērķus nevar pietiekami labi sasniegt atsevišķās dalībvalstīs, bet tos var labāk sasniegt Savienības līmenī, Savienība var pieņemt pasākumus saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 5. pantā noteikto subsidiaritātes principu. Saskaņā ar minētajā pantā noteikto proporcionalitātes principu šajā regulā paredz vienīgi tos pasākumus, kas ir vajadzīgi minētā mērķa sasniegšanai,

IR PIENĒMUSI ŠO REGULU.

I NODAĻA

PRIEKŠMETS UN DEFINĪCIJAS

1. pants

Priekšmets

Ar šo regulu nosaka ārkārtas intervenci, ar kuru mīkstina augsto enerģijas cenu ietekmi, izmantojot izņēmuma, mērķorientētus un laikā ierobežotus pasākumus. Minēto pasākumu mērķis ir samazināt elektroenerģijas patēriņu, noteikt griestus tirgus ieņēmumiem, ko daži ražotāji gūst no elektroenerģijas ražošanas, un mērķorientēti tos pārdalīt galalietotājiem, dot dalībvalstīm iespēju izmantot publisko intervenci cenu noteikšanā par elektroenerģijas piegādi mājtsaimniecībām un maziem un vidējiem uzņēmumiem un noteikt noteikumus par pagaidu solidaritātes iemaksu, kas piemērojama ES uzņēmumiem un pastāvīgajiem iedzīvotājiem, kuri darbojas galvenokārt naftas, gāzes, ogļu un rafinēšanas sektoros, ar mērķi enerģiju mājtsaimniecībām un uzņēmumiem padarīt pieejamāku cenas ziņā.

2. pants

Definīcijas

Šajā regulā piemēro definīcijas, kas noteiktas Direktīvas (ES) 2019/944 2. pantā un Regulas (ES) 2019/943 2. pantā. Papildus piemēro arī šādas definīcijas:

- 1) “maziem un vidējiem uzņēmumiem” ir uzņēmumi, kas definēti Komisijas Ieteikuma 2003/361/EK¹² pielikuma 2. pantā;
- 2) “elektroenerģijas bruto patēriņš” ir kopējais elektroenerģijas daudzums, kas piegādāts darbībā dalībvalsts teritorijā;
- 3) “atsauces periods” ir periods no 1. novembra līdz 31. martam piecos secīgos gados pirms šīs regulas spēkā stāšanās dienas, un tas sākas ar periodu no 2017. gada 1. novembra līdz 2018. gada 31. martam;
- 4) “maksimumcenas stundas” ir tās dienas stundas, kad pēc pārvades sistēmu operatoru un nominēto elektroenerģijas tirgus operatoru prognozēm paredzams, ka elektroenerģijas nākamās dienas vairumcenas būs visaugstākās;

¹² Komisijas Ieteikums 2003/361/EK (2003. gada 6. maijs) par mikrouzņēmumu, mazo un vidējo uzņēmumu definīciju (OV L 124, 20.5.2003., 36. lpp.).

- 5) “tirgus ieņēmumi” ir realizētie ienākumi, ko ražotājs saņem apmaiņā pret elektroenerģijas pārdošanu un piegādi Savienībā neatkarīgi no šādas apmaiņas līgumiskās formas, ietverot elektroenerģijas pirkuma līgumus un citas pret svārstībām elektroenerģijas vairumtirgū veiktas riska nodrošināšanas darbības un neietverot jebkādu valsts piešķirtu atbalstu;
- 6) “norēķins” ir maksājums, kas tiek veikts un saņemts starp darījumu partneriem par attiecīgā gadījumā elektroenerģijas piegādi un saņemšanu, izpildot darījumu partneru attiecīgos pienākumus saskaņā ar vienu vai vairākiem tūrvērtes darījumiem;
- 7) “kompetentā iestāde” ir iestāde, kas definēta Regulas (ES) 2019/941 2. panta 11) punktā;
- 8) “virsieņēmumi” ir pozitīva starpība starp ražotāju tirgus ieņēmumiem par elektroenerģijas MWh un noteiktajiem griestiem 180 EUR par elektroenerģijas MWh;
- 9) “atkritumi” ir jebkura viela vai priekšmets, no kura valdītājs atbrīvojas, ir nodomājis atbrīvoties vai ir spiests atbrīvoties, kā definēts Direktīvas 2008/98/EK 3. panta 1) punktā;
- 10) “elektroenerģijas neto imports” ir – periodā no 2021. gada 1. janvāra līdz 2021. gada 31. decembrim – starpība starp kopējo elektroenerģijas importu un kopējo elektroenerģijas eksportu, kas dalīta ar kopējo dalībvalstī saražoto bruto elektroenerģiju;
- 11) “fiskālais gads” ir taksācijas gads, kalendārais gads vai jebkurš cits nodokļu vajadzībām piemērots periods, kas noteikts valsts tiesību aktos;
- 12) “lietotājs” ir vairumlietotājs vai galalietotājs;
- 13) “enerģijas galalietotājs” ir lietotājs, kas pērk enerģiju paša lietošanai;
- 14) “elektroenerģijas galalietotājs” ir lietotājs, kas pērk elektroenerģiju paša lietošanai;
- 15) “atbalsta shēma” ir jebkurš instruments, shēma vai mehānisms, ko piemēro dalībvalsts vai dalībvalstu grupa un kas veicina no atjaunīgajiem energoresursiem ražotas enerģijas izmantošanu;
- 16) “izcelsmes apliecinājums” ir elektronisks dokuments, kas galalietotājam apliecina, ka konkrēta enerģijas daļa vai daudzums ir ražots no atjaunīgajiem energoresursiem;
- 17) “darbības naftas, gāzes, ogļu un rafinēšanas sektoros” ir jebkura saimnieciska darbība, ko veic ES uzņēmums vai pastāvīgs iedibinājums, kuram vismaz 75 % no apgrozījuma rodas naftas ieguves, ieguves, rafinēšanas vai koksēšanas produktu ražošanas jomā;
- 18) “ES uzņēmums” ir dalībvalsts uzņēmums, kuru saskaņā ar minētās dalībvalsts nodokļu tiesību aktiem minētajā dalībvalstī nodokļu vajadzībām uzskata par rezidentu un kuru nodokļu vajadzībām saskaņā ar nolīgumu par nodokļu dubultās uzlikšanas novēršanu, kas noslēgts ar trešo valsti, neuzskata par rezidentu ārpus Savienības;
- 19) “pastāvīgs iedibinājums” ir konkrēta darījumdarbības vieta kādā dalībvalstī, ar kuras starpniecību citas valsts uzņēmums pilnīgi vai daļēji veic darījumdarbību, ciktāl minētās darījumdarbības vietas peļņa dalībvalstī, kurā minētā vieta atrodas, saskaņā ar relevanto divpusējo nodokļu nolīgumu vai, ja šāda nolīguma nav, saskaņā ar valsts tiesību aktiem ir apliekama ar nodokļiem;

- 20) “virspeļņa” ir ar nodokli apliekamā peļņa, kas gūta no darbībām, kuras veiktas uzņēmumu vai pastāvīgo iedibinājumu līmenī naftas, gāzes, ogļu un rafinēšanas nozarē, un kas pārsniedz iepriekšējos trijos taksācijas gados gūtās vidējās peļņas 20 % pieaugumu;
- 21) “solidaritātes iemaksa” ir pagaidu pasākums, kas paredzēts, lai risinātu jautājumu par to ES uzņēmumu un pastāvīgo iedibinājumu virspeļņu, kuri veic darbības naftas, gāzes, ogļu un rafinēšanas sektoros, nolūkā dalībvalstīm, patērētājiem un uzņēmumiem mīkstināt ārkārtējas cenu izmaiņas enerģijas tirgos.

II NODAĻA

PASĀKUMI, KAS ATTIECAS UZ ELEKTROENERĢIJAS TIRGU

1. iedaļa

Pieprasījuma samazināšana

3. pants

Elektroenerģijas bruto patēriņa samazināšana

Dalībvalstīm būtu jācenšas īstenot pasākumus, ar kuriem mēneša kopējais elektroenerģijas bruto patēriņš tiktu samazināts par 10 % salīdzinājumā ar vidējo elektroenerģijas bruto patēriņu attiecīgajos atsaucē perioda mēnešos.

4. pants

Elektroenerģijas bruto patēriņa samazināšana maksimumcenas stundās

1. Attiecībā uz katru mēnesi katra dalībvalsts apzina maksimumcenas stundas, kas atbilst vismaz 10 % no visām mēneša stundām.
2. Katra dalībvalsts šajās apzinātajās maksimumcenas stundās samazina savu elektroenerģijas bruto patēriņu. Katru mēnesi samazinājums apzinātajās maksimumcenas stundās sasniedz vidēji vismaz 5 % stundā. Samazinājuma mērķrādītāju aprēķina kā starpību starp faktisko elektroenerģijas bruto patēriņu apzinātajās maksimumcenas stundās un pārvades sistēmu operatoru prognozēto elektroenerģijas bruto patēriņu, neņemot vērā to pasākumu ietekmi, kas ieviesti, lai sasniegtu šajā pantā noteikto mērķrādītāju.

5. pants

Pasākumi, ar ko panāk pieprasījuma samazinājumu

1. Dalībvalstis var izvēlēties elektroenerģijas bruto patēriņa samazināšanas pasākumus, kuri ir piemēroti, lai sasniegtu 3. un 4. pantā noteiktos mērķrādītājus. Pasākumi ir

skaidri definēti, pārredzami, samērīgi, nediskriminējoši un verificējami un, konkrētāk:

- a) ir tirgū balstīti, ar kompensāciju, attiecīgā gadījumā noteikti atklātā konkurenciālā procedūrā, t. sk. konkursos, kuros veiksmīgie pretendenti saņem kompensāciju;
- b) ar tiem finansiālu kompensāciju piešķir tikai tad, ja minēto kompensāciju izmaksā par papildu nepatērēto elektroenerģiju salīdzinājumā ar gaidīto patēriņu attiecīgajā stundā bez konkursa;
- c) nepamatoti nekropļo konkurenci vai iekšējā elektroenerģijas tirgus pareizu funkcionēšanu;
- d) nepamatoti neaprobežojas tikai ar konkrētiem lietotājiem vai lietotāju grupām, arī agregatoriem saskaņā ar Direktīvas (ES) 2019/944 17. pantu;
- e) nepamatoti nekavē fosilā kurināmā tehnoloģiju aizstāšanu ar tehnoloģijām, kuras izmanto elektroenerģiju.

2. iedaļa

Tirgus ieņēmumu griesti un virsienņēmumu sadale galalietotājiem

6. pants

Obligāti tirgus ieņēmumu griesti

- 1. Ražotāju tirgus ieņēmumiem, kas gūti, ražojot elektroenerģiju no 7. panta 1. punktā minētajiem energoresursiem, piemēro maksimālos griestus 180 EUR par saražotās elektroenerģijas MWh.
- 2. Dalībvalstis nodrošina, ka griesti attiecas uz visiem ražotāju tirgus ieņēmumiem neatkarīgi no tirgus laikposma, kurā notiek darījums, un no tā, vai elektroenerģiju tirgo divpusēji vai centralizētā tirgus platformā.
- 3. Dalībvalstis lemj par to, vai ieņēmumu griestus piemērot brīdī, kad notiek norēķins par enerģijas apmaiņu, vai pēc tam.
- 4. Neskarot 1. punktu, dalībvalstis var saglabāt vai ieviest pasākumus, kas ražotāju tirgus ieņēmumus ierobežo vēl vairāk, ar nosacījumu, ka šie pasākumi ir samērīgi un nediskriminējoši, neapdraud investīciju signālus, nodrošina, ka tiek segtas investīciju izmaksas, nekropļo elektroenerģijas vairumtirgu darbību un ir saderīgi ar Savienības tiesību aktiem.

7. pants

Tirgus ieņēmumu griestu piemērošana elektroenerģijas ražotājiem

- 1. Šīs regulas 6. pantā noteiktais pienākums attiecas uz tirgus ieņēmumiem, kas gūti, pārdodot elektroenerģiju, kura ražota no šādiem energoresursiem:
 - a) vēja enerģija,
 - b) saules enerģija (saules siltumenerģija un saules fotoelementu enerģija),

- c) ģeotermālā enerģija,
 - d) caurteces hidroelektrostacijās ražota enerģija,
 - e) biomasas kurināmais (cietais vai gāzveida biomasas kurināmais), izņemot biometānu,
 - f) atkritumi,
 - g) kodolenerģija,
 - h) lignīts,
 - i) jēlnafta un citi naftas produkti.
2. Regulas 6. panta 1. punktā paredzētos griestus nepiemēro demonstrējumu projektiem vai ražotājiem, kuru ieņēmumiem par saražotās elektroenerģijas MWh valsts pasākumu rezultātā jau ir piemēroti griesti.
 3. Dalībvalstis, jo īpaši gadījumos, kad 6. panta 1. punktā paredzēto griestu piemērošana rada ievērojamu administratīvo slogu, var nolemt, ka griestus nepiemēro ražotājiem, kas elektroenerģiju ražo elektroenerģijas ražošanas ietaisēs, kuru uzstādītā jauda nepārsniedz 20 kW.

8. pants

Stimuli atjaunīgās elektroenerģijas pirkuma līgumu slēgšanai

1. Šīs regulas satvarā dalībvalstis ātri likvidē jebkādas nepamatotus administratīvus vai tirgus šķēršļus atjaunīgās elektroenerģijas pirkuma līgumiem. Tās veic pasākumus, ar kuriem paātrina atjaunīgās elektroenerģijas pirkuma līgumu ieviešanu, jo īpaši mazos un vidējos uzņēmumos.
2. Dalībvalstis atbalsta shēmas un izcelsmes apliecinājumus izstrādā, plāno un īsteno tā, lai tie būtu saderīgi ar atjaunīgās elektroenerģijas pirkuma līgumiem, un tos papildinātu un veicinātu.

9. pants

Virsieņēmumu sadale

1. Dalībvalstis nodrošina, ka visi tirgus ieņēmumiem piemēroto griestu rezultātā radušies virsieņēmumi tiek izmantoti, lai finansētu elektroenerģijas galalietotājiem domātus atbalsta pasākumus, kuri mērķtiecīgi mīkstina augsto elektroenerģijas cenu ietekmi uz minētajiem lietotājiem.
2. Šā panta 1. punktā minētie pasākumi ir skaidri definēti, pārredzami, samērīgi, nediskriminējoši un verificējami, un tie nav pretrunā ar 3. un 4. pantā noteikto elektroenerģijas bruto patēriņa samazināšanas pienākumu.
3. Šā panta 1. punktā minētie pasākumi var būt, piemēram, šādi:
 - a) elektroenerģijas galalietotājiem piešķirt finansiālu kompensāciju par elektroenerģijas patēriņa samazināšanu, arī izmantojot pieprasījuma samazināšanas izsoles vai konkursu shēmas;
 - b) veikt tiešus pārskaitījumus elektroenerģijas galalietotājiem;

- c) piešķirt kompensāciju piegādātājiem, kuriem pēc valsts intervences cenu noteikšanā saskaņā ar 12. pantu elektroenerģija lietotājiem jāpiegādā zem pašizmaksas;
- d) samazināt elektroenerģijas galalietotāju elektroenerģijas iegādes izmaksas attiecībā uz ierobežotu patērētās elektroenerģijas apjomu;
- e) veicināt elektroenerģijas galalietotāju investīcijas dekarbonizācijas tehnoloģijās, atjaunīgajos energoresursos un energoefektivitātē.

10. pants

Nolīgumi starp dalībvalstīm

Situācijās, kad dalībvalsts elektroenerģijas neto imports ir 100 % vai lielāks, importētāja dalībvalsts un galvenā eksportētājvalsts līdz 2022. gada 1. decembrim par vienošanos sadali noslēdz nolīgumu. Solidaritātes garā šādus nolīgumus drīkst slēgt visas dalībvalstis.

3. iedaļa

Mazumtirdzniecības pasākumi

11. pants

Publiskās intervences elektroenerģijas cenu noteikšanā pagaidu attiecināšana arī uz maziem un vidējiem uzņēmumiem

Atkāpjoties no ES noteikumiem par publisko intervenci cenu noteikšanā, dalībvalstis publisko intervenci cenu noteikšanā var piemērot mazo un vidējo uzņēmumu elektroapgādei. Šāda publiskā intervence

- a) attiecas tikai uz 80 % no labuma guvēja lielākā gada patēriņa pēdējos 5 gados un saglabā stimulu samazināt pieprasījumu,
- b) atbilst Direktīvas (ES) 2019/944 5. panta 4. un 7. punkta nosacījumiem,
- c) attiecīgā gadījumā atbilst šīs regulas 12. panta nosacījumiem.

12. pants

Pagaidu iespēja noteikt elektroenerģijas cenas zem pašizmaksas

Atkāpjoties no ES noteikumiem par publisko intervenci cenu noteikšanā, piemērojot publisko intervenci elektroenerģijas piegādes cenu noteikšanā saskaņā ar Direktīvas (ES) 2019/944 5. panta 6. punktu vai šīs regulas 11. pantu, dalībvalstis izņēmuma kārtā un uz laiku var noteikt elektroenerģijas piegādes cenu, kas ir zemāka par izmaksām, ar nosacījumu, ka ir izpildīti visi šie nosacījumi:

- a) pasākums aptver ierobežotu patēriņa apjomu un saglabā stimulu samazināt pieprasījumu,
- b) starp piegādātājiem nav diskriminācijas,
- c) piegādātāji saņem kompensāciju par piegādi zem pašizmaksas,
- d) visi piegādātāji ir tiesīgi piedāvāt piedāvājumus par regulēto cenu uz tāda paša pamata.

III NODAĻA

PASĀKUMS ATTIECĪBĀ UZ NAFTAS, OGĻU, GĀZES UN RAFINĒŠANAS SEKTORIEM

13. pants

Atbalsts galalietotājiem, izmantojot obligātu pagaidu solidaritātes iemaksu

1. Virspeļņai, kas gūta no darbībām naftas, gāzes, ogļu un rafinēšanas sektorā, piemēro pagaidu solidaritātes iemaksu.
2. Dalībvalstis nodrošina, ka esošie vai plānotie valsts pasākumi, kuriem ir līdzīgi mērķi kā pagaidu solidaritātes iemaksai saskaņā ar šo regulu, atbilst šīs regulas noteikumiem, kas reglamentē pagaidu solidaritātes iemaksu, vai papildina tos.
3. Šā panta 1. punktā minēto obligāto pagaidu solidaritātes iemaksu piemēro vēlākais no 2022. gada 31. decembra.

14. pants

Pagaidu solidaritātes iemaksas aprēķina bāze

Pagaidu solidaritātes iemaksu ES uzņēmumiem un pastāvīgajiem iedibinājumiem, kas veic darbības naftas, gāzes, ogļu un rafinēšanas sektoros, aprēķina, par pamatu ņemot vidējo ar nodokli apliekamo peļņu, kas noteikta saskaņā ar valsts nodokļu noteikumiem, fiskālajā gadā, kas sācies 2022. gada 1. janvārī vai vēlāk, proti, to peļņas daļu, kas pārsniedz vidējās, saskaņā ar valsts nodokļu noteikumiem noteiktās ar nodokli apliekamās peļņas 20 % pieaugumu trīs fiskālajos gados, kuri sākušies 2019. gada 1. janvārī vai vēlāk. Ja vidējais gada rezultāts par periodu, kas aptver trīs fiskālos gadus un kas sācies 2019. gada 1. janvārī vai vēlāk, ir negatīvs, tad pagaidu solidaritātes iemaksas aprēķina vajadzībām vidējā ar nodokli apliekamā peļņa ir nulle.

15. pants

Pagaidu solidaritātes iemaksas aprēķina likme

1. Pagaidu solidaritātes iemaksas aprēķināšanai piemērojamā likme ir vismaz 33 % no 14. pantā minētās bāzes.
2. Pagaidu solidaritātes iemaksu piemēro papildus regulārajiem nodokļiem un nodevām, ko piemēro saskaņā ar dalībvalsts tiesību aktiem.

16. pants

No pagaidu solidaritātes iemaksas gūto ieņēmumu izlietojums

1. Ieņēmumus no pagaidu solidaritātes iemaksas dalībvalstis izmanto šādām vajadzībām tā, lai pasākumiem būtu pienācīgi savlaicīga ietekme:
 - a) finansiāla atbalsta pasākumi enerģijas galapatērētājiem un jo īpaši mazaizsargātām mājāsaimniecībām, lai mērķtiecīgi mīkstinātu augsto enerģijas cenu ietekmi;
 - b) finansiāla atbalsta pasākumi, ar kuriem palīdz samazināt enerģijas patēriņu, piemēram, izmantojot pieprasījuma samazināšanas izsoles vai konkursu shēmas, samazināt enerģijas galalietotāju enerģijas iegādes izmaksas, atbalstu attiecinot uz konkrētiem patēriņa apjomiem, veicināt enerģijas galalietotāju investīcijas atjaunīgajos energoresursos, strukturālas investīcijas energoefektivitātē vai citās dekarbonizācijas tehnoloģijās;
 - c) finansiāla atbalsta pasākumi energoietilpīgu industriju uzņēmumu atbalstam ar nosacījumu, ka atbalstu piešķir tad, ja tiek veiktas investīcijas atjaunīgajos energoresursos, energoefektivitātē vai citās dekarbonizācijas tehnoloģijās;
 - d) finansiāla atbalsta pasākumi, ar kuriem attīsta enerģētisko autonomiju, it sevišķi investīcijas saskaņā ar plāna *REPowerEU* mērķiem, jo īpaši projekti ar pārrobežu dimensiju;
 - e) solidaritātes garā starp dalībvalstīm – dalībvalstis daļu no ieņēmumiem, kas gūti no pagaidu solidaritātes iemaksas, iedala tādu pasākumu kopīgai finansēšanai, ar kuriem mazina enerģētiskās krīzes negatīvo ietekmi, arī palīdz aizsargāt nodarbinātību un atbalsta darbaspēka pārkvalificēšanos un kvalifikācijas celšanu vai veicina investīcijas energoefektivitātē un atjaunīgajā enerģijā, arī pārrobežu projektos.
2. Šā panta 1. punktā minētie pasākumi ir skaidri definēti, pārredzami, samērīgi, nediskriminējoši un verificējami.

17. pants

Solidaritātes iemaksas pagaidu raksturs

Pagaidu solidaritātes iemaksai, ko dalībvalstis piemēro saskaņā ar šo regulu, ir pagaidu raksturs. To piemēro tikai virspeļņai, kas gūta fiskālajā gadā, kurš sākas 2022. gada 1. janvārī vai vēlāk.

IV NODAĻA

NOBEIGUMA NOTEIKUMI

18. pants

Uzraudzība un izpildes panākšana

1. Šīs regulas 3., 4., 5., 6., 7., 9., 11. un 12. pantā minēto pasākumu īstenošanu savā teritorijā uzrauga katras dalībvalsts kompetentā iestāde.
2. Iespējami drīz pēc šīs regulas stāšanās spēkā un ne vēlāk kā līdz 2022. gada 1. decembrim dalībvalstis ziņo Komisijai par plānotajiem pasākumiem, kas jāveic saskaņā ar 5. pantu, un par nolīgumiem, kas noslēgti saskaņā ar 10. pantu.
3. Līdz 2023. gada 15. janvārim un pēc tam katru mēnesi līdz 2023. gada 15. aprīlim dalībvalstis Komisijai ziņo par šādiem jautājumiem:
 - a) pieprasījuma samazinājums, kas panākts saskaņā ar 3. un 4. pantu, un pasākumi, kas ieviesti samazinājuma panākšanai saskaņā ar 5. pantu,
 - b) gūtie virsieņēmumi saskaņā ar 6. pantu,
 - c) pasākumi attiecībā uz virsieņēmumu sadali, ko piemēro, lai mīkstinātu augsto elektroenerģijas cenu ietekmi uz galalietotājiem saskaņā ar 9. pantu,
 - d) jebkāda publiska intervence elektroenerģijas cenu noteikšanā, kas minēta 11. un 12. pantā.
4. Dalībvalstis Komisijai ziņo par šādiem jautājumiem:
 - a) līdz 2022. gada 15. oktobrim – par pagaidu solidaritātes iemaksas ieviešanu saskaņā ar 13. pantu;
 - b) viena mēneša laikā pēc publicēšanas valsts oficiālajā vēstnesī – par jebkādiem turpmākiem minētā pasākuma grozījumiem;
 - c) viena mēneša laikā no brīža, kad dalībvalstis ir iekasējušas ieņēmumus saskaņā ar valsts tiesību aktiem, – par ieņēmumu izlietojumu saskaņā ar 16. pantu.

19. pants

Pārskatīšana

1. Vēlākais līdz 2023. gada 28. februārim Komisija pārskata II nodaļu, ņemot vērā, kāda ir Savienības vispārējā situācija elektroapgādes un elektroenerģijas cenu ziņā,

un iesniedz Padomei ziņojumu par galvenajiem minētās pārskatīšanas konstatējumiem. Balstoties uz minēto ziņojumu un ja tas ir pamatoti ekonomisko apstākļu dēļ vai elektroenerģijas tirgus funkcionēšanas labad Savienībā un atsevišķās dalībvalstīs, Komisija var ierosināt pagarināt šīs regulas piemērošanas periodu, grozīt ieņēmumu griestu līmeni 6. panta 1. punktā un griestu piemērošanu ražotājiem 7. pantā vai citādi grozīt II nodaļu.

2. Vēlākais līdz 2023. gada 15. oktobrim Komisija pārskata III nodaļu, ņemot vērā, kādā ir vispārējā situācija fosilā kurināmā sektorā un kādi ir gūtie virsienņēmumi, un iesniedz Padomei ziņojumu par galvenajiem minētās pārskatīšanas konstatējumiem.

20. pants

Stāšanās spēkā un piemērošana

1. Šī regula stājas spēkā nākamajā dienā pēc tās publicēšanas *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī*.
2. Neskarot vajadzību nodrošināt virsienņēmumu sadali saskaņā ar 9. pantu un izmantot ieņēmumus no pagaidu solidaritātes iemaksas saskaņā ar 16. pantu, šo regulu piemēro vienu gadu no tās stāšanās spēkā.

Regulas 3., 4., 5., 6., 7., 9. un 10. pantu piemēro no 2022. gada 1. decembra. Tas neliedz dalībvalstīm to brīvprātīgi piemērot agrāk.

Regulas 3., 4., 6. un 7. pantu piemēro līdz 2023. gada 31. martam.

Šī regula uzliek saistības kopumā un ir tieši piemērojama dalībvalstīs saskaņā ar Līgumiem.
Briselē,

*Padomes vārdā –
priekšsēdētājs*